

O declarație a Departamentului de Stat al S.U.A.

Purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii, Margaret Tutwiler, a transmis următoarea declarație :

Numul subsecretar de stat al Statelor Unite ale Americii, Lawrence Eagleburger, s-a întâlnit cu dr. Moses Rosen, Rabinul Culturii Mozaic din România, Washington, la 29 noiembrie, spre a afla desfășurarea evenimentelor din România și influența lor asupra acestei țări și a comunității evreilor din România.

Subsecretarul de stat a exprimat precizarea Statelor Unite ale Americii în legătură cu simptomele de antisemitism în România și speranța că drepturile grupărilor religioase vor fi res-

pectate în timpul în care continuă reformele democratice.

Sef-Rabinul dr. Moses Rosen a arătat nevoia de asistență umanitară pentru populația română de toate credințele în iarna care începe și a apelat la subsecretarul de stat pentru ajutor american.

Subsecretarul de stat a răspuns că Statele Unite ale Americii iau în considerare viitoare ajutoare umanitare în afară de cele aproximativ 80 de milioane de dolari — valoarea asistenței în hrană ce s-a acordat în acest an.

Lawrence Eagleburger și dr. Moses Rosen

CĂLĂTORIA EMINENȚEI SALE ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN ÎN ELVEȚIA

La invitația Comunității Evreiești din Elvetia, a Organizației sioniste din Elvetia, a organizațiilor „Bnei Brith” și „Machai” din Zürich, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a plecat, duminică 25 noiembrie 1990, în Elvetia.

În aceeași zi, organizațiile sus-aminate au oferit o masă festivă în cinstea șefului, la care au participat rabini, conducători de sinagogi, fruntași ai vieții culturale și sociale a iudaismului elvetian, veniți să omagieze personalitatea numelui Șef Rabin și să-i exprime admirația și recunoștința pentru opera viețuitoare și îndrumătorii de seamă ai iudaismului contemporan.

În sala de festivități a comunității a avut loc apoi conferința Eminenței Sale, subiectul: „Schimbările majore din Europa sârăriteană și influența lor asupra evreilor din această zonă”. Conferința, documentată și bogată în analize competente asupra situației a fost urmată de deosebit interes de către însoțitorii asistenței.

ÎN STATELE UNITE

La 26 noiembrie, Eminența Sa a sosit în New York. La aeroportul Kennedy, numeroase personalități, între care reprezentantul permanent al României la O.N.U. Aurel Dragoș Munteanu, pe Theodor Feder reprezentând organizația „American Joint Distribution Committee” și alții, au întâmpinat cu căldură și stimă pe dl Șef Rabin.

La 27 noiembrie 1990, a avut loc o conferință a „Conferinței Președinților marilor organizații evreiești americane”, spre a discuta expoziția dlui Șef Rabin asupra situației actuale din România și a comunității evreiești din această țară.

Dr. Simon Reich, președintele acestui organism al conducătorilor iudaismului american, a rostit un cald elogiu adresat dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen. Au urmat întrebări ale conducătorilor prezenți în mare număr și răspunsurile

date de vorbitor, menite să ofere o oglindă fidelă a situației.

S-a hotărât ca în apropiatele săptămâni, o delegație a lui „Presidents Conference” să viziteze România ca oaspete al Federației.

(Continuare în p. 4)

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

SĂ FIE LUMINĂ!

În cele mai lungi nopți ale anului, atunci când întunericul stăpânește mai mult decât oricând pământul, tocmai atunci sărbătorim Hanuca, numită și נֵר שֶׁל חֲמִישָׁה עָשָׂר יָמִים. Sărbătoarea luminii.

Sărbătoarea luminii... Intr-o formă sau alta, o asemenea sărbătoare există și în tradiția altor popoare. Există, de pildă, străvechiul obicei al popoarelor nordice de a celebra sărbătoarea luminii în perioada solstițiului de vară, când astrul solar strălucește continuu pe firmament.

Noi celebrăm Sărbătoarea luminii nu în perioada solstițiului de vară, ci în cea a solstițiului de iarnă. Tocmai atunci, când peste acest pământ coboară cele mai lungi și înghețate nopți ale anului, la gemurile credincioșilor se ivește Menora cu luminile ei pilpitătoare. Aceste luminițe frumuse, ce se străduiesc să imprăștie bezna grea a lungilor nopți de iarnă, sint mai mult decât un ritual, sint un simbol: de a păzi lumina, de a dăruii lumina tocmai atunci când ea e primejduită, tocmai atunci când bezna a coborât în jur, de a se jertfi și a lupta ca întunericul să fie risipit.

Decalogul lui Moșe reprezintă simbolul tendinței spre desăvîșire în totalitatea sa, aspirație exprimată în cuvintele מְלִכֶּת אֱלֹהִים „Un popor de preoți, popor de oameni integri”. Din primul ceas al apariției religiei noastre pe scena istoriei, lumina a fost și continuă să fie aspirația noastră cea mai înaltă. Prima dirpăria noastră cea mai înaltă. Prima dirpăria noastră pe care credinciosul le rostește zilnic cuprinde un imn de slavă lui

MAREA UNIRE

Ziua de 1 Decembrie, Ziua Națională a României, are rezonanțe profunde în sufletul poporului român, urcînd din adîncurile istoriei sale, evocînd mari nume de voievozi intrați în legendă, ca Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, nume de eroi și martiri, ca Horia, Cloșca și Crișan, oameni de cultură ca Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și alții alții, care au contribuit la formarea conștiinței naționale a poporului prin secole.

Dar imperii înconjurătoare, otoman, țarist, habsburgic, au cîmpîrit teritoriul național al României, răpîndu-i pe rînd Transilvania, Bucovina și Basarabia. Lupta pentru refacerea unității patriei a fost lungă și grea. Abia în 1859 s-a putut realiza unirea Moldovei cu Țara Românească, sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, iar în 1916 România a intrat în război cu obiectivul sînt al eliberării de sub dominația străină a teritoriilor românești cîmpite. Armata Română a dat grele jertfe de sînge și întreaga populație a susținut efortul țării pentru libertate; victoria a răsplătit jertfele.

„Statul Țării” din Basarabia, întrunit la Chișinău, a adoptat, la 26 martie 1918, Declarația de Unire. La 28 noiembrie 1918, Consiliul General al Bucovinei a votat „Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei în vechile ei hotare pînă la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României”, iar la 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a hotărît unirea pe vecie a Transilvaniei cu România.

Cu acest prilej, Vasile Goldis, unul dintre principalii luptători pentru înfăptuirea Unirii, a declarat: „Noi, românii, judecăm toate națiunile și confesiunile cu cea mai mare bunăvoință, deoarece ne situăm pe baza democratismului curat (...) Oșindim antisemitismul ca anticultural și antidemocratic. Considerăm frați pe evrei, ca pe celelalte popoare civilizate”.

Populația evreiască a țării a salutat, la rîndul ei, Unirea. Editorialul ziarului „Curierul israelit” din 12 decembrie 1918 scria, printre altele: „Ne-am împărtășit din durerile acestui război, la care au luat parte frații și fiii noștri. La temelia României Mari rămîne și piatra pe care am pus-o noi. Cum nu ne-am bucura că jertfa nu ne-a fost

zadarnică?” În anii participării României la primul război mondial, în rîndul Armatei Române au luptat circa 30000 de soldați evrei și mii dintre ei și-au sacrificat viața pe cîmpul de luptă. Cine intră în cîmîtirea evreiești din București și Iași, din multe alte orașe ale țării găsește sute și mii de morminte de eroi evrei căzuți în luptele pentru independența României și făurirea Statului Național Unitar Român. În mormintele comune de la Plevna și Vidin, de la Mărăști și Oituz, odihnesc — alături de osemintele eroilor români — și cele ale eroilor evrei care și-au dat viața pentru țară.

Dar, în afară de această contribuție de sînge, o serie de intelectuali evrei, ca Emil Fagure, dr. W. Filderman, Aristide Blank și alții, trimiși de stat în misiune de propagandă în străinătate, și-au adus contribuția la cauza României, prin conferințe și prin articole în presa apuseană, iar cunoscutul filolog și rabin-sef al Comunității sefardice din Marea Britanie, dr. Moses Gaster, originar din România, a sprijinit substanțial activitatea misiunii române pe lîngă guvernul englez. Exemplele de mai sus ilustrează, o dată mai mult, atașamentul sincer al populației evreiești la cauza comună a independenței țării.

Drepturile egale dobîndite de evreii din România, ca și de toate minoritățile naționale, sint rezultatele înțelegerii acestui fapt. Acolo unde naționalismul, antisemitismul și rasismul au luat locul conviețuirii pașnice și egalității în drepturi a tuturor fiilor țării, rezultatele acestei politici au dus la dezastru.

Învăduind din asemenea greșeli, România a pășit pe calea democrației, a asigurării libertății și egalității în drepturi pentru toți cetățenii țării.

Noi, cei care am suferit în trecut tot felul de persecuții și umilințe, prețuim aceste libertăți, așa cum un orb care și-a recăpătat vederea prețuiește lumina soarelui.

În prezent, cînd 1 Decembrie a devenit Ziua Națională a României, după lupta de veacuri a întregului popor pentru unitate, independență, democrație și deplină egalitate în drepturi a tuturor cetățenilor, e necesar, mai mult ca oricînd, să păstrăm acestea ca cel mai prețios bun în munca grea, dar afit de necesară pentru progresul patriei noastre comune, România.

Șimon Hațadik, un cărturar iudeu, în persoana căruia marea cuceritor saluta o străveche cultură.

Ptolemei continuă această nobilă tradiție. E epoca de aur a întîlnirii dintre două mari culturi, înflînire fecundă și binefăcătoare pentru civilizația umană. În această perioadă se realizează prima traducere a Bibliei — Septuaginta —, grație căreia învățătura mozaică sparge hotarele strîmte ale unui singur popor, intrînd în circuitul universal.

(ÎN LUMINA TOREI 1984 p. 45)
(Continuare în p. 5)

Înțeleptul ISAAC BABEL

„Nu se poate. Imi ziceam, ca tu, Karl-Iankel, să nu fi mai fericit... nu se poate ca tu să nu îți mai terciat decît mint...”

ISAAC BABEL

O scurtă știre, publicată recent în „Moscow News”, despre scriitorul evreu Isaac Emanuelovici Babel, arestat și executat la ordinele lui Stalin, ni-l aduce stringent în actualitate.

Piesa „Amurgul”, despre viața evreilor din Odessa — locul de naștere al scriitorului —, ecranizată în două serii muzicale sub titlul „Cărășul și regele”, se află în atenția forurilor sovietice de difuzare a filmului. Picula, cu valoare de document, dar și de elevație etică, lasă să se deruleze în fața spectatorilor crîmpele din viața tristă și dură a puternicului hamal Mendel Krik transformat într-o ruină docilă Regia filmului, dominat — ca, de altfel, întreaga operă a scriitorului — de un lirism controlat, este semnată de Vladimir Alenikov, după scenariul poetului Aspar Eppel, muzica de Alexander Zhrubin. Scena finală a filmului, de un zguduitor tragicism, reprezintă distrugerea sinagogii și „conducerea” evreilor spre camerele de gazare.

Parcurgerea întregii sale creații ne îndreptățește să afirmăm, încă o dată, că nu se poate ca cei care au urmat lui Ghidale Herșcovici, Ilie — fiul rabinului din Jitomir — și chiar scriitorului, să nu fie mai fericiti.

Toți cei ce merg să-l vadă pe Babel, afirmă publicista în amintita știre, trebuie să-și memoreze un lucru: „acești oameni nu mai există”; pătruns de amintirea străbunilor săi, Babel crede în vitalitatea poporului evreu, în OM. „E bine peste tot unde sînt oameni”, afirmă Herșcovici, unul dintre personajele povestirilor sale, „oamenii sînt buni, dar au fost învățați să creadă că sînt răi și au crezut”. În plînatatea acestor oameni buni crede și Ghidale, el știe „din Talmud... comentariile lui Rași și cărțile lui Maimonide...” că oamenii sînt buni, nu ucizi. Sînt de fapt propriile gânduri ale lui Babel, care — așa cum se arată în amintirile sale — a „studiat, din porunca tatălui, limba ebraică, Biblia, Talmudul... de dimineață pînă noaptea...”, convingerile sale „suprema credință în umanitate, convingerile eroilor săi.

Ne simțim datori să prezentăm cîteva date din viața și creația lui Isaac Emanuelovici Babel (1894—1941), hrănit de lecturi vaste, prieten și contemporan cu Bagritki, Esenin, Maiakovski, Mandelstam, Pasternak, Paustovski și cu

Ilya Ehrenburg, care-l supranumise „rabi cel înțelept”. El ne-a lăsat pagini calde, impresionante, despre scriitorul înfrățit cu personajele sale, smulse din realitate, de care s-a simțit legat cu acel lanț al tradițiilor și istoriei. Mărturie peste timp.

Pe el, scriitorul care a plătit cu viața cetezanța de a dezvălui tragedia unei lumi în zvîrcolire, de a striga, în acel „timp bolnav”, această criză generală corolată cu propria-i criză, cu istoria evreului ghetonian, Ehrenburg avea să-l omagieze „cu respectul cu care calfa își privește meșterul”.

Esența condiției umane ocupă un loc important în operele sale, înțelepte, dar amare, smulse din adîncă-i tăcere, mărturie ale scriitorului care n-a încetat, nici o clipă, să-și recunoască evreitatea. A explorat cu patimă și totală dăruire lumea meseriașilor, a negustorilor mărunți, a hamalilor, a căruțașilor, în acele „Povestiri din Odessa”, preocupîndu-l cele mai mici și aparent, pentru cei din afară, nesemnificative amănunte ale vieții; o lume mărunță într-o veșnică luptă pentru supraviețuire.

Totul avea pentru scriitor un sens adînc, reflectat în nuvelele sale, bijuterii de epocă, pe care scurgerea timpului le face tot mai prețioase. Acele țîrgușoare evreiești „fără viață [unde] s-a apropit, în pămîntul sărman, o sinagogă oarbă, stîrbă, rotundă ca o pălărie de hasid”, acele morminte roase de vreme, evrei „cu umerii înguști, melancolici”, cu durerea lor „plină de măreție, sumbră și dispreț ascuns pentru paniu...” („Lecție despre Taceanka”, „Trecerea riului Zbruci”), evrei cu bărbi de profeți, cu zdrențele patimilor pe piepturile lor scobite...”, pe care Babel încerca, prin scrierile sale să-i ridice deasupra, mizeriei umane „sînt doar o parte din temele povestirilor ce s-au constituit ca o frescă a vieții rusești, în care sînt încrustate evenimentele și frămîntările uliței evreiești.

Ca aspect, Babel „nu aduce nici a scriitor, nici a cavaleri t, înfățișarea seamănă, mai curînd, cu a unui director de școală sătească”. În completare la acest portret, creionat de Michel Gold,

cu care se cunoscuse la Paris, în anul 1935, cînd a participat la Congresul pentru apărarea culturii — doar cu patru ani înainte de a fi închis —, Ehrenburg adăuga faptul că Babel avea în structură sa ceva din modul de manifestare al evreilor din Odessa, descriși de el burtoși, joviali, spumoși și care cu toate necezurile existentei,

ISAAC BABEL (1894—1941)

îubeau viața. Din spatele lentilelor groase, ochii săi, „neobișnuit de expresivi”, scrutau această viață cu atenție.

Referindu-se la creația sa, K. Paustovski insistă asupra faptului că Babel nu inventa nimic. El era avid de tot ce se consuma în jurul său, în lume, era însetat de a cunoaște totul, pînă la ultimul amănunt și de aceea scria încet și cu mîgălă. Pentru el elaborarea celei mai mărunte schițe era ca și cînd — mărturisea scriitorul — ar fi nevoit să sape cu tîrnacopul, de unul singur, temelile Everestului. Nenorocirea fundamentală a vieții mele — spunea el — este că „am o capacitate de muncă de-a dreptul respingătoare”. Numai pentru schița „Libka” Babel a scris un număr de 22 de variante.

La indemnul lui Gorki, din anul 1917, Babel colindă lumea, descoperind-o, lumea nuvelor sale, acele tipuri variate descrise cu profundă înțelegere umană.

În anul 1927 îl găsim în Franța, de unde însă dorul îl readuce în locurile natale: „Viața spirituală din Rusia este mai aleasă. Pentru mine Rusia e ca un viciu, îi duc dorul, nu mă gîndesc decît la ea”. Dorul marilor idei și al pasiunilor îl readuce în Rusia, cu toată atmosfera nepropice unui scriitor evreu, pe care „totul îl zguduia: silniciile, prietenia de arme, pogromurile, moartea”.

Dacă multe din manuscrisele sale s-au pierdut, lucrările rămase („Armata de cavalerie”, „Povestiri din Odessa” ș.a.), acele povestiri scrise la persoana întâi și „Jurnalul”, datînd din anul 1920, un caiet gros, păstrat ca prin minune de o femeie simplă din Kiev, ne dezvăluie un Babel real, extaziat în fața vieții, a naturii, a diverselor ipostaze oferite de oamenii din jurul său, un febril căutător în miezul cărților din timpul său și din îndepărtatul timp evreiesc; un Babel poet, un neostenit căutător. „Armata de cavalerie” — tradusă în peste 20 de limbi —, carte a grozăviilor războiului, a fost apreciată de Thomas Mann, Gorki, Romain Rolland, Barbusse și alți scriitori care au văzut în Babel unul dintre creatorii profunzi, un poet al frazei.

O forță atavică răzbată din povestirile sale, care au ca eroi tineri și bătrîni, roși de cancelul îndoielii, purtînd permanent pe buze acel „de ce” filosofic, drama lor, însăși drama scriitorului: „Iată, zise tata... ei ne sparg tot ce-am agonisit cu sudoarea frunții, și pentru ce?...” („Prima dragoste”).

Bătrînul și inocentul telai din povestirea „Ghidale”, preocupat, ca mai toți eroii săi, de tristetea din jur și de acea interminabilă căutare a liniștii sufletești, aduce cu însuși scriitorul. Aceiași Ghidale, care apare și în „Rabi” — filosoful evreilor din

cartierele rezervate doar lor, acele ghetouri insalubre din Jitomir — avea să facă doar cîteva tulburătoare remarcări asupra a ceea ce el înțelege prin noțiunea de mamă și sinagogă, ambele nemuritoare, veșnice: „Amintirea mamei hrănește din inimă, nemărginitul ocean, hrănește riurile care străbat universul... În clădirea de patimi a hasidismului sînt smulse ferestrele și ușile, dar ea este nemuritoare, ca sufletul mamei... Chiar și cu orbitele scurse, nasidismul tot mai stă la răspunderea vînturilor năpraznice ale istoriei...”. O înțelepciune din adîncul timpurilor, care a ținut trează existența unui popor cu o „viață anormală, îngrămădiți în ghetouri neigienice, îndepărtați de natură, nesiguri de existența lor, [practicînd] meșteșuguri rudimentare, persecutați și umiliți politicește”. Un tablou veridic al evreimii ruse, și nu numai, al aceluia din eterna Diasporă, existînd prin respectul tradițiilor, al istoriei, purtînd pe cetea unei „lumi interioare care-i face să supraviețuiască” („Beresteciko”, „Prima dragoste”, „Zamosie” ș.a.).

Ce este oare „Fiul rabinului” din Jitomir — ne spune Babel — acest „ultim prinț al dinastiei”, înmormîntat într-o gară uitată și al cărui ultim suspin l-a ascultat cu pioșenie, decît încă un reprezentant al „poporului căr-

ții”, fratele său într-o suferință, care, rînit pe front, în ultimele sale clipe, zîcnește doar la vederea unei foi scrise: ce sînt acele „pietre cenușii roase de vreme, cu inscripții vechi”, de cînd lumea, din densa povestire „Cimitirul din Kozin”, decît măturile scriitorului despre ororile din timpul hatmanului Bogdan Hmelnițki și nu numai; ce este cavoul unuia dintre rabini ucizi în pogrom, în acele vremuri și aceea scrutate, plină de groază și acuzare, a unei camere insalubre în care zace, măcelărit de polonezi, în fața ochilor fiecei sale, „cel mai bun tată” („Trecerea riului Zbruci”), decît indignarea scriitorului care a știut că singele vărsat îl leagă de ai săi, de poporul său, de străbuni? Este lanțul continuității, împlinit din tradiție și istorie, din trecut și viitor.

Acesta a fost Babel, cel de la a cărui moarte vom comora curînd cincizeci de ani, acestuia au fost doar cîteva dintre eroii săi împliniți în suprema credință în OM, în Umanitate, într-o operă lucidă, un avertisment alt de actual.

Și cite nu s-ar mai putea scrie despre Babel, reabilitat postum, în anul 1954, despre strigătul lui, cu ecou în sufletele noastre, care cheamă, mai mult ca oricînd, la toleranță și armonie!

EVELIN FONEA

BORIS MARIAN

Întrebările Profesorului

Cădeau frunze din copacul vieții,
umbrele cresteau,
unde erai, Daniel,
unde erai?
Gurile celor care cîntau
au fost astupate cu pămînt,
u unde erai, Daniel?
Din ordin ți-au ucis copiii,
n-au ascultat murmurul lor,
din ordin ți-au ucis părinții,
n-au privit părul lor alb,
din ordin ți-au ucis frații, surorile.
Unde erai, Daniel?
Fîndăcă totuși erai,
înțeleptule, neînfrîntule Daniel.

Un tînăr cu care ne mîndrim ANDREI CĂLDĂRARU

Între 15 și 21 iulie 1990, o echipă de patru elevi din România, însoțiți de lector dr. Horia Georgescu de la Facultatea de Matematică a Universității București, a participat pentru prima oară la Olimpiada Internațională de Informatică, desfășurată la Minsk, U.R.S.S. Această primă participare a adus României un premiu II și trei mențiuni, într-o competiție care a cuprins 25 de națiuni.

Çiștigătorul premiului II este un tînăr al obștii noastre, Andrei Căldăraru, absolvent în acest an al Colegiului național „Ș. Sava” din București și proaspăt student al Facultății de Matematică a Universității București (unde a fost admis ca urmare a unei sesiuni speciale pentru „olimpici”, cu media 9,83).

Rezultatul din acest an nu este decît o binemeritată încununare a activității sale competiționale remarcabile, demonstrată prin rezultatele obținute la concursuri cu înalt grad de dificultate la care a participat în timpul școlii, între anii 1985—1989.

În tot acest rîstimp a dovedit o pasune constantă, dublată de un talent neobișnuit pentru un domeniu de vîrf al științelor exacte — informatică. A început să se inițieze singur, la 12 ani, din curiozitate, apoi s-a străduit să citească tot mai mult, ajutat uneori de binevoitori să-și procure o carte sau să-și ruleze primele programe la un computer. Un prim succes: „Premiul Tineretului” la concursul „Aplicațiile calculatorului în societate” organizat de revista „Știință și Tehnică” în 1985; premiul a fost

stabilit ad-hoc de comisie, avînd în vedere vîrsta autorului lucrării premiate — 13 ani.

Anul acesta participă pentru întia oară la Olimpiada națională de informatică, clasîndu-se primul pe București și primul la barajele prin care au fost selecționați cei patru participanți la Olimpiada internațională, iar acolo obține un prețios premiu II, cel mai bun rezultat al echipei române.

E vorba, după cum se vede, de un talent de excepție cu valențe multiple, după cum o demonstrează rezultatele de vîrf obținute de el pînă acum. Ca „hobby”, îl preocupă problemele legate de inteligența artificială, lupîndu-se de unul singur cu dificultățile domeniului, cu lipsa de dotare și cu greutatea procurării unor cărți necesare. Mulți din cei din jurul lui îl ajută, îi împrumută cărțile pe care le are. Dar e prea puțin. Un asemenea talent trebuie sprijinit acum, la vîrsta potențialului creativ maxim!

Deocamdată ne bucură că a putut face o excursie în Israel, unde a cunoscut multe realizări de vîrf din țara strămoșilor săi.

REMBRANDT — „Regele David”

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Dare evreii se vor întoarce la Livorno ?

Despre Comunitatea Evreilor din Livorno se spune că este o comunitate unică în Italia, care are perspective de dezvoltare și de viitor. De ce? Deoarece Livorno, un oraș cu deschidere la mare, ocupă un loc important printre porturile Italiei, fiind centrul exportului de mărfuri spre diferite părți ale lumii, este un centru de afaceri, de turism și de vilegiatură.

În trecut îndepărtat a apărut și dezvoltat o mică comunitate în oraș, evreii contribuind la realizările din orașul Livorno. Dar orașul decada odată cu concurența altor porturi italiene ca cel din Napoli care încet-încet „înghițe” din punct de vedere economic, contractele comerciale și de comerț maritim ale acestuia și în același timp decada Comunitatea Evreilor din Livorno.

Acum, odată cu reînflorirea și dezvoltarea din Livorno și a portului său se constată că este se reintore în oraș, contribuind din nou la dezvoltarea sa. Unele a mai vizitat Livorno și observă profunde schimbări în oraș în interiorul orașului. S-a mărit orașul, zona portuară de promenadă; a devenit totuși un centru important situat pe printrile porturi din oraș. În lunile verii se înmulțesc nu o dată să fie greu să găsești o cameră liberă la hoteluri din oraș.

Un fapt este știut și anume că evreii au contribuit din nou la dezvoltarea orașului și la creșterea istoriei sale. Prințul Ferdinand din dinastia de Medici a achiziționat porțile orașului în sfârșitul sec. al XVI-lea. În anul 1593 a spus: „Noi stabilim că evreii sunt autorizați să țină case în orașul Livorno și asemenea pot avea sinagogi care să ordinaască ceremonii pentru matzos și datinile evreiești. Astfel am autorizat pășunarea tuturor sărbătorilor și a masurilor sfinte pentru că nu

aveau îndrăzneala să tulbure liniștea cuiva”.

VIN EVREII SEFARZI

Și evreii sefarzi, refugiați din cauza barbariei Inchiziției, au venit în orașul cel nou. Livorno a atras de-a lungul generațiilor nu numai oameni ce se ocupau cu meșteșugurile și comerțul, ci și emeriți cărturari. Astfel Livorno a devenit centrul iudaismului sefarz (spaniol) din Italia și se numea totodată „Ierusalimul italian”. Spaniolii au adus din țara din care au venit, odată cu limba și obiceiurile de acolo, și textul rugăciunii, ca și bogăția culturii.

Influența spaniolă s-a păstrat mulți ani și a fost atât de puternică încât putem da ca exemplu pe Avraham Ithac Castilio, care a condus pînă la sfârșitul zilelor sale comunitatea evreilor din Livorno, predicînd în sinagoga sa în limba spaniolă.

Livorno a urcat în ierarhia comunităților pe locul doi după Roma și, de multe ori a trecut înaintea Romei în ceea ce privește poziția socială și influența.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea erau 9000 de evrei în Livorno și acest număr s-a păstrat pînă la sfârșitul sec. al XIX-lea.

Secolul al XX-lea, cu dominația fascismului, a dus la decăderea comunității locale despre care vom vorbi într-un alt articol.

MORDEHAI AVISHAI
Traducere de Josemina
Magdalen

■ Sosirea în Țara Sfântă

Olimii din U.R.S.S. și medicina

Pentru prima oară, de doisprezece ani încoace, populația Galileii înregistrează o creștere. Actualmente locuiesc în această regiune, nu prea dens populată, mai mult de 216 000 de persoane. Creșterea se datorează afluenței de olim din Uniunea Sovietică. În special orașele în curs de dezvoltare, care pînă acum au avut de luptat cu tendința de strămutare a unei părți a populației spre alte localități, pot conta acum pe o inversare a direcției. Numai în Nazaretul de Sus se înregistrează în acest an un plus de 400 de cetățeni. Efecte pozitive va exercita, neîndoielnic, numărul mare de olim specializati în domeniul sănătății. Dl Ehud Olmert (Likud) a făcut de curind cunoscut că numărul medicilor din rîndul evreilor sovietici este, procentual, de opt ori mai mare decît cel al medicilor stabiliți mai de mult în Israel.

Privind lucrurile din punct

de vedere pur statistic, revin 240 de medici la 10 000 de nou veniți în țară. O proporție similară se observă și pentru alte ramuri din domeniul medical (asistenți sanitari, infirmieri) S-ar putea ca această situație să îngreuneze pe viitor viața medicilor stabiliți deja în țară. Acești medici care și-au făcut studiile în Uniunea Sovietică sînt în cea mai mare parte deosebit de bine calificați, ceea ce rezultă, printre altele, și din faptul că mai mult de 80% au trecut cu bine examenul de liberă practică în Israel.

Muzeul evreiesc din Viena

Muzeul evreiesc al orașului Viena a fost deschis. El este găzduit în mod provizoriu în localul templului principal al orașului, dar va căpăta peste cinci, șase ani, încăperi proprii. Muzeul constă în principal din colecția particulară Max Berger, cumpărată de la Muzeul de istorie a orașului Viena, și care a fost expusă anterior.

În momentul de față poate fi prezentată cam o treime din numărul exponatelor. Colecția expusă urmează să fie schimbată semestrial. Colecția Max Berger este mereu completată cu piese achiziționate, printre care este foarte apreciată îmbrăcămîntea pentru Tora, aparținînd nobilului von Hofman-

IN MEMORIAM ROMAN VISHNIAC

Societatea Elveția-Israel din Lucerna a lansat o invitație în vederea unei întîlniri cu Roman Vishniac și cu opera acestuia. Erwin Leiser a prezentat personal videofilmul său „Lumile dispărute din romanul lui Vishniac”, care arată mai multe aspecte decît fotografiile din Polonia, devenite de mult populare. Din cunoștința personală pe care o făcuse cu marele fotograf, Erwin Leiser a știut să prezinte unele lucruri cărora Vishniac le-a acordat locul lor — în viața sa agitată — în fotografii. În film se vedea și descoperirea făcută de Vishniac în legătură cu viața în micro și macrocosmos, precum și portretele lui Chagall și Einstein. Ceea ce a conferit valoare lucrării sale era devisa: să trăiești cu oamenii și să păstrezi chipul lor spre amintire. Renunțarea la libertate și la viața în condiții de siguranță (arrestat ce a fost, a constituit partea emoționantă a cuvîntării sale și a produs impresia convenită.

Președintele societății, consilierul guvernamental dr. Josef Egli, a încheiat seara rostind cuvinte de apreciere la adresa acestui curajos cronicar în imagini al unei lumi apuse.

TEMĂ ACTUALĂ ȘI VEȘNICĂ

Femeia în societatea evreiască

La Teatrul „Schiller”, din centrul Berlinului, a avut loc cel de-al doilea Festival cultural evreiesc. A participat la acest eveniment o mulțime de artiști evreiesci. Festivalul s-a desfășurat în acest an de o maimare amploare, în raport cu edițiile anterioare.

În cuvîntul introductiv, Heinz Galinski, președintele Comunității Evreilor din Germania, a evidențiat marile realizări culturale și artistice ale obștii evreiești din Berlin, care, ținînd seama și de faptul că odinioară au trăit aici 10 000 de evrei, a jucat un rol important în viața spirituală a orașului.

Acest festival nu și-a propus să creeze impresia că ar dori să revină la o perioadă, căci în zilele noastre se pune problema „doar” de a se realiza celor circa 6 500 de evrei din Berlin posibilitatea de a-și exprima opiniile și de a-și determina identitatea. În plus, însă, a declarat organizatorii, „trebuie să eliberăm, în mod public, imaginea evreimii de balastul istoricului careia secole de-a rîndul o distilată și prejudecăți au aruncat o lumină malefică, ochii neevreilor, asupra tradiției noastre culturale”.

În acest sens, este important să un grup de evrei ateiste din cadrul de Holocaust și-a redobîndit locul său în viața culturală multilaterală din metropola germană. Cei trei ani în cursul cărora au desfășurat „Zilele culturale evreiești” confirmă acest succes constituind un îndemn ca festivalul din acest an să se desfășoare sub o temă deosebită, actuală și veșnică: „Femeia în lumea evreiască”. Cu această s-a dat unui public în interesat prilegiul de a cunoaște din interiorul artei rolul și semnificația femeii în diferitele grupuri locale ale evreimii și, în cele din urmă, să înțeleagă mo-

dul în care valorile general-umane creează o punte între iudaism și celelalte culturi din lumea aceasta.

Heinz Galinski a mulțumit, la sfârșitul cuvîntării sale, îndeeșebî fostului senator dr. Volker Hassemer, pentru înțelegerea și angajarea cu care a făcut posibilă noua serie de manifestări evreiești elevate, precum și actualei senatoare pentru probleme culturale dr. Anke Martiny, care și-a asumat misiunea de a sprijini cu generozitate pe mai departe asemenea inițiative. Cu referire la aceasta, Anke Martiny, care a luat cuvîntul în dubla ei calitate de senatoare pentru problemele culturale și pentru cele de cult, a confirmat încă o dată acest sprijin și a făgăduit pentru anii următori mai multe mijloace materiale pentru festival, asigurate ca o parte constitutivă importantă a bugetului Comunității Evreiești din Berlin.

În cuvîntul său, Benjamin Navon, ambasadorul Israelului în Germania, a arătat că israelul poate să se mîndrească cu faptul că în Curtea Supremă de Justiție printre cei zece judecători se numără și două femei. El a reamintit de „locurile de spaimă pentru evrei”, aflate la o distanță de numai câteva sute de metri de clădirea în care se desfășoară festivalul și a subliniat deosebirea netă dintre situația de odinioară și cea de astăzi a obștii. Evreilor din perioada nazistă nu prea le rămăsesse vreo porțiță de scăpare,

granițele majorității țărilor fiind pentru ei închise, în timp ce, în zilele noastre, orice evreu care vine în Israel poate găsi acolo o patrie reală. Această prezență evreiască trebuie înțeleasă ca atare. „Noi sîntem aici, ca popor, cu centrul în Israel”.

A avut loc apoi concertul susținut de „Simfonia berlineză”, sub bagheta dirijorului israelian Rony Weiss. Shoshana Shani a interpretat un program alcătuit în cea mai mare parte din „Piu-tim”, cîntece din ritualul evreiesc. Prezentarea festivalului a fost asigurată de grupul „Mango”, alcătuit din trei tinere cîntărețe israeliene, ale căror intervenții muzicale au întrunit egițiile publicului. Punctul culminant al spectacolului l-a constituit recitalul susținut de Ofra Haza, care, pe lângă succesele ei internaționale, a interpretat și cîntece din noul său disc „Vin-tul deșertului”.

Seara de gală s-a încheiat cu o recepție în cinstea artiștilor și a oaspeților.

Reînnoiți-vă abonamentele la REVISTA CULTULUI MOZAIC

fie prin comunitatea din orașul dv., fie prin mandat poștal, pe adresa: Federația Comunităților Evreiești, București, cod 70478, str. Sf. Vineri nr. 9, sector 3, cont BNR 45.10.7.062, sector 3. Costul unui abonament este de 75 de lei pentru un an sau 40 de lei pentru șase luni.

DESCOPERIREA

Brankhorst a predat acolo lecții de religie.

După ce național-socialiștii au „arianizat”, la sfârșitul deceniului al patrulea, locuințele evreilor din Essen, localul comunității le-a servit acestora drept refugiu. Sub presiunea împrejurărilor, sinoaga a fost în cele din urmă vîndută în 1939, dar a rămas localul comunității.

În deceniul al cincilea, unii refugiați și-au găsit acolo adăpost. Apoi a devenit proprietate particulară, pînă ce orașul Essen a achiziționat acest local în vederea construirii unui parc.

Acest act a întîmpinat însă împotrivirea categorică a cercului ecumenic „Evrei și creștini” și îndeosebi a conducătorului acestuia, Gerd Rokahr. Cu un efort neobosit, acesta a izbutit, împreună cu colaboratorii săi, nu numai să împiedice demolarea localului, prevăzută pentru anul 1988, ci și ca acesta să fie pus sub protecția legii monumentelor istorice și restaurat. pent. u suma de 300 000 de mărci, exact conform originalului

La lucrările de restaurare s-a găsit, sub o placă protectoare, baia rituală, care a rezistat vîlto-rilor vremii, păstrată integral și foarte puțin deteriorată.

CĂLĂTORIA EMINENȚEI SALE

(Urmare din p. 1)
rației Comunității Evreiești din această țară.

INTREVEDERE CU DL EDGAR BRONFMAN

Miercuri 28 noiembrie, președintele Congresului Mondial Evreiesc a avut o lungă întrevedere cu dl Șef Rabin, în cadrul căreia s-au dezbătut probleme actuale ale iudaismului din România. Totodată a avut loc un schimb de vederi în legătură cu ajutorul ce se impune a fi acordat României în greaua situație în care se găsește la intrarea în iarnă.

A fost de față directorul Congresului, dl Ilan Steinberg.

Intrevederea a decurs într-o atmosferă de prietenie și cordialitate.

ÎNTILNIRE CU CONDUCEREA „JOINT”

În decursul șederii Eminenței Sale în Statele Unite, domnia sa a avut repetate întilniri cu conducătorii „Joint”-ului, dna Sylvia Hassenfeld, președintă și dl Michael Schneider, vicepreședinte A.J.D.C.

S-au discutat problemele bugetului pentru anul 1991, probleme extrem de grele în anul în care sarcinile „Joint”-ului au crescut considerabil (150.000 de evrei sovietici și mii de evrei din Etiopia intrăți în acest an în Israel, care așteaptă locuri de muncă etc.).

În fața Secției pentru Europa Răsăriteană a „Joint”-ului, de sub președinția dlui Batkin, Eminența Sa a avut o alocuțiune impresionantă, exprimând recunoștința pentru minunata operă umanitară din ultimii 23 de ani împliniți de „Joint” în România, atât prin ajutorul acordat cu regularitate miiilor de bătrâni, bolnavi, săraci, „rămășițe” ale Holocaustului, lipsiți de copii etc., cât și prin ajutoarele umanitare ocazionale acordate spontan și cu dragoste către poporul român în momente grele (inundații, cutremur, situația grea din ultimii ani etc.).

Dl Șef Rabin a apelat la conducerea „Joint”-ului ca, în pofida marilor reduceri făcute la toate capitolele bugetare și la toate celelalte comunități din lume, să continue ajutoarele date evreilor din România, epave ale Holocaustului (în care au pierit circa 400.000 de suflete) și aceluia rămași ori fără copii ori cu copii aflați în Israel, de unde aceștia n-au mijloace să-și împlinescă datoria filială de a-i ajuta.

În același timp, dl Șef Rabin a expus situația grea financiară a comunităților noastre în fața devalorizării conținute a banilor depozitați la Banca Națională, bani care urmau să continue a asigura întreținerea sinagogilor, educația religioasă și cultural-iudaică a copiilor și a tineretului, a operii generale de cultură evreiască (revista noastră, editarea de studii și lucrări iudaice, prelegeri și conferințe regulate în capitală și în provincie), a băilor rituale, a cimitirelor etc. Toate acestea n-au fost pînă azi sprijinite de „Joint”, deoarece printr-o politică financiară chibzuită. Federația a izbit să acopere aceste cheltuieli de cuiș și cultură, din propriile ei venituri.

Acum însă, din cauza devalorizării leului, Federația, care contribuie anual și la bugetul de asistență socială cu circa 20%, va fi într-o situație grea, în care continuarea atât a administrării menționatei instituții, cât și a contribuției de asistență socială va fi aproape cu neputință.

Intr-o atmosferă de frățescă înțelegere reciprocă a nevoilor uriașe ale poporului evreu și, în același timp, a grelei situații a „rămășițelor” evreiești din România, dl Șef Rabin a conchis: „Sintem convinși că nu ne veți abandona căci programul ce-l împliniți în comunitatea evreiască din România e unul, pur și simplu, de supraviețuire”.

Iar doamna președintă Hassenfeld a declarat: „În pofida marilor greutăți, care cresc din zi în zi, puteți fi încredințat, dl Șef Rabin, că atât eu, cât și cei care mă vor urma la conducerea „Joint”-ului ne vom face datoria și nu vă vom păși”.

C impresionantă, caldă și emoționantă atmosferă a domnit în decursul acestui dialog. Cu ajutorul lui Dumnezeu, să sperăm că, pînă la urmă, nobețea sufletească, dragostea de oameni și solidaritatea evreiască vor învinge muntele de dificultăți ce ne stă în cale.

ÎNTREVEDERE CU PREȘEDINTELE ORGANIZAȚIEI „ISRAEL BONDS”

Ambasadorul Meir Rosenne (originar din Iași), președintele marii organizații „Israel Bonds” (împrumuturi pe acțiuni israeliene lansate în vederea strîngerii miliardelor de dolari vitali necesari integrării noilor emigranți), l-a vizitat în două rânduri pe dl Șef Rabin.

Domnia Sa a adresat dlui Șef Rabin un călduros apel să repete gestul făcut în martie și iunie 1989, cînd a acceptat să viziteze un număr de organizații și personalități din New York, San Fran-

cisco, Los Angeles, Chicago, Philadelphia și Boston, cu rezultate materiale foarte importante, în beneficiul organizației „Israel Bonds”.

Ambasadorul Rosenne l-a invitat pe dl Șef Rabin ca, într-una din viitoarele luni să facă din nou o asemenea vizită în S.U.A.

Dl Șef Rabin a făgăduit că, dacă sănătatea îi va permite, va depune eforturi și va împlini iarăși această mitzva (faptă nobilă), care i-a dat suprema satisfacție de a ajuta, prin sumele colectate, multe mii de evrei ca să-și înceapă o nouă viață în țara lui Israel.

LA DEPARTAMENTUL DE STAT

Joi 29 noiembrie 1990, locțiitorul secretarului de stat, Lawrence Eagleburger, l-a primit într-o îndelungată audiență (peste două ore) pe dl Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Au fost de față: asistentul secretarului de stat, R. Schiffer, Ruth Hansen (din „desk”-ul pentru România al Departamentului de Stat și alți funcționari superiori ai Departamentului de Stat.

Declarația Departamentului, prezentată de purtătorul de cuvînt Margaret Tutwiler, o publicăm în pagina 1 a acestei reviste.

S-au dezbătut probleme ale poporului român în actuala situație și probleme ale comunităților evreiești din România. Locțiitorul secretarului de stat, Lawrence Eagleburger este un vechi prieten atât al poporului român cât și al comunităților evreiești din România și-l onorează, de multă vreme, pe dl Șef Rabin, cu prietenia d-sale personală.

Dl Șef Rabin ne roagă să exprimăm, și pe această cale, recunoștința d-sale și a comunității în fruntea căreia se află, față de locțiitorul Departamentului de Stat, dl Lawrence Eagleburger, precum și față de dl ambasador al S.U.A. la București, Allan Green jr., de însărcinatul cu afaceri, Larry Napper, pentru întreg sprijinul acordat în această acțiune care contribuie la ajutorul menit să aducă hrană în căminele tuturor cetățenilor acestei țări, de toate religiile și de toate naționalitățile, în iarnă în care intrăm.

Audiența a avut loc într-o atmosferă de înalțat umanism.

PREDICI ÎN SINAGOGI

În decursul zilei de sîmbătă 1 decembrie, dl Șef Rabin a rostit predici atât la Templul „Park-East Synagogue” unde a fost salutat de dl Rabin Arthur Schneider și dl la Templul „5th Avenue” unde dnii rabini Roth și Trau l-au omagiat cu mult respect și prietenie.

În ambele temple, un numeros public alcătuit, în mare parte, din intelectuali distinși pe tărîmul științelor iudaice, a audiat cu mult interes predicile rostite de către dl Șef Rabin.

Subiectele tratate, în legătură cu pericopa săptămînilor „VAISLAH” au fost: „Tactica și strategia lui Iacov față de Esav” și „Iar Iacov, iar a rămas singur” (Genesis, 32, 25).

Tălmăcirea a fost făcută în așa fel încît marile evenimente la ordinea zilei apăreau de la sine, în lumina versetelor analizate.

„Decît să citiți «New York Times», a conchis dl Șef Rabin, mai bine recitiți Toră și al său captiv de azi. Puneți lui Esav numele de Saddam Hussein, amînțiți-vă că Iacov e sinonim cu Israel, săriți peste vreo 4.000 de ani de istorie și versetele vor deveni «editoriale» și actualizarea de la sine se va arăta”.

ECOURI ÎN MASS-MEDIA

Dl Nestor Rates, de la postul de radio „Europa liberă”, emisiunile în limba română, a luat un interviu dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen. E deja o veche tradiție ca d-sa, ori de cîte ori vine în S.U.A., să acorde dlui Rates cite un interviu. O făcea și în timpul lui Ceaușescu... și nu era un lucru simplu. Cu atât mai mult a făcut-o și de data aceasta, răspunzînd la întrebările puse de talentatul și competentul analist politic de la acest post de radio din Washington.

De asemenea, o echipă de televiziune a postului CBC din Ottawa (Canada) s-a deplasat la New York și a luat un lung interviu dlui dr. Moses Rosen.

Mai multe organe de presă evreiești au publicat declarații și știri în legătură cu vizita conducătorului iudaismului român.

ALTE ÎNTREVEDERI

Dl Abe Foxman, directorul general al organizației „Anti Defamation League”, l-a vizitat pe dl Șef Rabin în ziua de luni 3 decembrie 1990.

La Ambasada României la O.N.U., dl ambasador Aurel Dragoș Munteanu l-a invitat pe dl Șef Rabin la o întrevedere comună cu o delegație a organizației „American Jewish Congress”.

În seara zilei de marți 4 decembrie, dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a părăsit S.U.A. pe calea aerului, sosind miercuri 5 decembrie la București.

A fost, din nou, o vizită fulger, fără odihnă dar plină de roade bogate

Antisemitismul fără evrei

Informațiile care sosesc pe teleimprimatoare nu sînt prea vesele. Preocupate de criza din Golf în primul rînd, dar și de convulsile economice și financiare determinate de creșterea prețului la petrol, mijloacele de informare în masă atrag, din cînd în cînd, atenția și asupra unui fenomen cu grele consecințe în trecut, care-și face reparația pe scena europeană: antisemitismul.

Incursiuni nocturne, organizate de bande de tineri cu capetele rase, încăierări săptămînale între aceștia și polițiști — ne informează agenția France Presse — constituie obiectul temerii față de o recrudescență durabilă a extremei drepte în partea de răsărit a Germaniei. Prevența acestor violențe și proliferarea grupurilor neonaziste — notează, mai de parte, agenția citată — dovedesc că fenomenul nu ține numai de o defulare trecătoare după 40 de ani de comunism. Nașterea unui nou spațiu de libertate, la care se adaugă dezagregarea autorităților în ultimul an, a generat, în această parte a Germaniei, un extremism care se hrănește din ura trecutului și din criza economico-socială.

Evident, reunificarea Germaniei a fost salutăată ca un fapt pozitiv, ca înlăturarea unei anomalii rămase în urma celui de-al doilea război mondial. Se dovedește, însă, și de astă dată că memoria unora este scurtă și că istoria, mai ales în privința capitolelor sale tragice este prea repede dată uitării. Tinerilor de azi, care n-au cunoscut drama provocată de nazism, li se prezintă perioada hitleristă în culori tandrăfiri de către o propagandă pe cit de nocivă, pe atît de abilă. Și iată că, abia scăpați de dictatura de tip stalinist, unii dintre ei se și îndreaptă spre cealaltă extremă, de dreapta, inconștienți, poate, că sînt victimele unei manipulări criminale. Fapt confirmat de realități.

Astfel, la Dresda, mai multe sute de manifestații neonaziști au mărșălit pe străzile orașului cu brațul întins înainte, potrivit salutului hitlerist. Da, chiar la Dresda, oraș martirizat datorită agresiivității naziste, unde, pînă astăzi se păstrează, ca un monument — manifest pentru eternitate, o catedrală prefăcută în ruine. Nu prea departe, la Cottbus, niște grupuri de tineri cu capetele rase au năvălit într-o discotecă și i-au bătut grav pe toți cei ce nu puteau dovedi că sînt germani „de rasă pură”. Într-o altă localitate, la Bautzen, antisemitismul grafoman s-a lansat în desenaerea de zvastici pe vitrinele magazinelor, însoțindu-le cu inscripții, cum ar fi: „Nu cumpărați de la evrei!” sau „Zyklon B pentru evrei!” (Zyklon B, se știe, a fost gazul folosit în lagărele de exterminare pentru uciderea în masă a evreilor).

Potrivit unei oficialități berlineze, grupările neonaziste sînt acum mai dezvoltate în estul Germaniei decît în vest. O explicație stă în faptul că regimul comunist est-german s-a mulțumit doar să neghe existența neonaziștilor, în numele unui așa-zis antifascism declarat numai de parădă, nu să-i combată eficient. Așa se face că primele manifestații naziste deschise s-au produs îndată după căderea zidului de la Berlin, cînd au fost înlăturate opreliștile formale care mai existau.

Cu toate acestea, în rîndul electoratului propriu-zis cele două partide neonaziste nu se bucură de trecere: la ultimele alegeri locale, ele au obținut, împreună, sub unu la sută din voturi. Pe stradă însă, grupările neonaziste zburdă în largul lor: ajung două-trei sute de extremiști de dreapta (cei mai mulți tineri care n-au împlinit vîrsta necesară spre a putea vota) ca să creze dezordine și să terorizeze un cartier sau chiar un oraș

întreg. Primejdia este cu atît mai mare, cu cît a devenit de notorietate faptul că numeroși neonaziști dețin arme furate din depozitele fostei armate est-germane.

O analiză interesantă privind antisemitismul în țările foste socialiste a publicat ziarul austriac „Die Presse” într-un ciclu de articole în care se ocupă de noțiune foarte greu de conceput: antisemitismul fără evrei în Europa de est. Ziarul se referă la faptul că, în aceste țări, numărul evreilor a rămas foarte mic. Cu toate acestea în Polonia au apărut grupări, de asemenea fără șanse electorale, care practică un fel de antisemitism „pasiv”, manifestîndu-se, mai ales, prin glume și aluzii răutăcioase, dar și prin inscripții jignitoare la adresa evreilor. Ceea ce a constituit totdeauna ambivalența unor violențe ce s-au produs marțiu. Acțiunile antisemite, mergînd pînă la miniprogromuri ale organizației „Pamiat” din Uniunea Sovietică, constituie, de asemenea, obiectul îngrijorării evreilor care mai trăiesc în această țară.

Ziarul „Die Presse” scoate în evidență și încercările de reinviere a antisemitismului în România. Sînt citate lozincile apărute pe pereți în diferite orașe, dar, mai ales, reparația unor publicații, oameni de casă ai familiei Ceaușescu, care, și în vremea acestora, practica xenofobia și o fac, în continuare, și acum. Sînt reliefe ostilitatea fostului dictator față de minorități, ostilitate acoperită de formule verbale, totdeauna contrazise de fapte, precum și metoda sa de a permite emigrarea evreilor și germanilor numai în schimbul unor sume de bani sau al altor avantaje, cum ar fi clauza națiunii celei mai favorizate.

Desigur, noi știm mai multe în această privință. Ne amintim foarte bine de marginalizarea evreilor, de piedicile ce se puneau în calea lor, cu toate declarațiile repetate despre egalitatea „fără deosebire de naționalitate”. Niciodată n-a ieșit din gura lui Ceaușescu un cuvînt antisemit, dar, în spatele acestei rigori, s-a practicat o discriminare care nu se deosebea prea mult de cea din orice regim fascist.

Profînd de libertatea presei existîndă acum în România și de banii de care dispun sau cu care sînt supendiați din țară sau de peste hotare, și-au făcut apariția nu numai publicații amintite, care și-au scos gazete cu titlaturi schimbătoare, dar cu același conținut veninos, ci au ieșit în arenă și alții. Incapabili să înțeleagă și să trateze problemele reale și dificile cu care se confruntă țara, aceștia au încălecat gloaba antisemitismului în speranța succesului aducător de bani mulți. Și, din păcate, trebuie să recunoaștem, unii dintre ei s-au și îmbogățit.

Este curios că multe dintre curmăturile politice din Occident nu sesizează sau nu vor să sesizeze situația adevărată și mizează tocmai pe aceste grupuscule xenofobe, care nu fac rău numai evreilor sau altor minorități, ci au un accentuat rol destabilizator pentru întreaga populație a țărilor din centrul și estul Europei. Sau poate că, dimpotrivă, de dragul destabilizării (în interesul cui?), sînt din nou sacrificați evreii, alături de alte minorități, pe altarul demagogiei xenofobe. Cu grele consecințe, însă, pentru toată lumea.

AL. CORNESCU

DECESE

Ing. Deutsch Eugen precum și familia din București și Israel anunță cu nespusă durere trecerea în amintire a celei care a fost farmacistă DEUTSCH GRAZIELA.

Fie ca sufletul ei blind să ne fie mereu alături.

Dr. Goldstein Edith Martha — fiică, Andrei — nepot, ing. Michel Schapira, Alexandru Schapira și Sorel Schapira — frați cu soțiile, Sara, Noela, Israel, Sorin și Hava — nepoți, cu familiile anunță, cu mare durere, pierderea iubitei lor MELICSON HANA ITA (Anuța), avocat, originară din Huși.

Reamintim prietenilor că a trecut încă un an de cînd figura luminoasă a regretatei REBECA—BU GRÜNBERG a plecat fără întoarcere. Familiile Moscuc, Valegiu și Sergiu Vereanu.

Cu aceeași durere, familia Marcu anunță împlinirea a 3 ani de la decesul dragii lor WEINSTEIN LEA (Lily). Pios omagiu.

Sora, fiicele, celelalte rude și prietenii anunță cu adîncă durere despărțirea pentru totdeauna de scumpele noastre ANUTA COSTEA și BETTY LAZAROVICI, decedate în luna octombrie și respectiv noiembrie 1990.

Gravele și tragicele întîmplări care le-au încrucișat viața nu le-au abătut de la ceea ce a constituit o continuă caracteristică a vieții lor: deosebita generozitate și capacitatea de dăruire pentru cei din preajma lor, a fiicăreia în parte și a amindurora împreună.

Plecarea dintre noi înseamnă o grea pierdere și lasă un mare gol.

Riva — soție și rudele apropiate reamintesc că la 14 ianuarie 1991 se împlinesc 3 ani de lacrimi și dor de la decesul iubitului soț AVRAM WAIS din Piatra Neamț.

Gladys Alice Săntf, Stefania și Puiu Focșeneanu, arhitect Ludwig Stadäcker, familia Gruiă și prietenii, anunță cu adîncă tristețe încetarea din viață a dr. MIHAIL SANFT.

Înmormintarea a avut loc miercuri 21 noiembrie 1990, la Cimitirul Lefard.

DIN COMUNITĂȚILE NOASTRE

SĂRBĂTORIREA ZILEI DE 1 DECEMBRIE

Comunitatea evreiască din România a participat cu însufletire patriotică la sărbătorirea Zilei Naționale a României — 1 Decembrie.

În lipsa din țară a Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, dl ing. Theodor Blumenfeld, secretarul general al Federației Comunităților Evreiești, l-a reprezentat pe evreii din România la recepția oficială oferită de președintele României, dl Ion Iliescu.

La Alba Iulia, Eminența Sa a fost reprezentat de către dl prim-rabin al Comunității Evreilor din Timișoara, dr. Ernest Neumann.

COLEȚI DE COR — TOVARAȘI DE VIAȚĂ

Cu același ritual străvechi, pe care re-

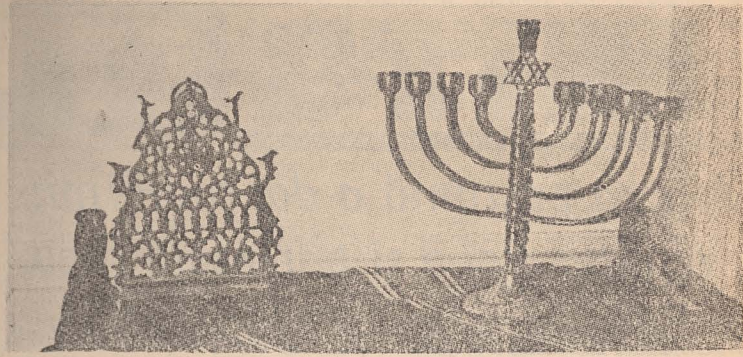
sute nouă, decenti nouă, luna nouă, ziua nouă).

OT AZOI, OT AZOI MAHT MEN HASENE KINDER! (Uite-așa, uite-așa, căsătorim copiii!).

Prof. EMANUEL SCHMELZER
(bunicul lor)

P.S. În seara aceleiași zile, după ce a avut loc la Restaurantul Ritual din str. Popa Soare nr. 18 o frumoasă continuare a nunții, în veselie și voie bună, cei doi tineri căsătoriți n-au scăpat prilejul să cante, alături de colegii lor din Corul „Șira Vezimra”, în fața venerabililor rabini care au sosit la București pentru a participa la Conferința Rabinică Europeană.

În acea seară, marea adunare a rabiniilor din Europa ni s-a părut a fi a celor 36 de drepti, acei mari înțelepți anonimi care cutreieră lumea, și care, în această

SĂ FIE LUMINĂ!

(Urmare din p. 1)

Raporturile dintre iudaism și elenism se situează, în această epocă, pe o concepție largă, umanistă, care, în limbajul celei de a doua jumătăți a veacului al XX-lea, s-ar putea denumi: coexistența pașnică. Influența reciprocă, alegerea a ceea ce e bun și folositor pentru oameni în ambele concepții dau roade bogate.

Dar drumul istoriei nu a fost întotdeauna o linie dreaptă și, după perioade de avânt, urmează răstimpuri de regres. O asemenea perioadă a însemnat dominația tiranică a lui Antiohus Epifanus. Asemenea tuturor tiranilor, aceluia care l-au precedat ea și acela care i-au urmat, Antiohus ura lumina, se temea de ea și, mai mult decât orice, dorea s-o vadă ascunsă sub obroc. El ura învățătura Decalogului, pe care ar fi vrut s-o smulgă din inimile și spiritele oamenilor. Nici nu se putea altfel: el vroia să stăpânească întreg pământul, pe care această Tora predica libertatea și egalitatea oamenilor. El voia pentru sine huzurul și pentru ceilalți mizeria, pe cînd iudaismul propovăduia dreptatea socială. De aceea tiranul a declarat război nu numai cetățitorilor, nu numai oamenilor, ci iudaismului ca religie, filosofie și concepție de viață. Istoria s-a repetat în toate epocile. De la Antiohus și pînă la Hitler, nesfîrșit și sîrul tiranilor care au încercat același lucru. Dar, asemenea lui Antiohus, cu toții au pierdut bătălia împotriva spiritului.

Minat de ură, Antiohus a năvălit în

templu și prima sa grijă a fost să stingă lumina — lumina veșnică ce ardea acolo, ca un simbol al aspirației spiritului uman. Tiranul a interzis studiul Cărtii Sfinte, i-a silit pe iudei să se lepede de credința lor, să-și schimbe pînă și numele. Părea că întinericul a coborît pentru totdeauna peste lume și că nimic și nimeni nu se mai împotrivesc voinei nesăbuite a tiranului. Părea... Căci lumina nu poate fi ascunsă sub obroc și dorul de libertate al popoarelor nu poate fi înăbușit. Atunci, în vremurile lui Antiohus, un umil preot de țară a ridicat stîndardul pentru libertate și independență. În zilele de Hanuca celebrăm epopea acestei lupte, epopea lui Matitiahu și a celor cinci fii ai săi, epopea Macabeilor și a aceluia care i-au urmat.

Atunci cînd Iehuda Hamacabi, cu luptorii săi, învinge oștirile tiranului și pătrunde în templu, are aceeași grijă, ca și Antiohus, însă în sens invers. Înainte de orice, să reaprindă lumina: lumina, pentru care și în numele căreia au fost duse atîtea lupte și au căzut atîtea jertfe. Atunci s-a întimplat minunea că o candelă de ulei, o singură candelă de ulei, menită să ardă o singură zi, a ars opt zile de-a urmat.

De atunci, într-o formă sau alta, minunea s-a repetat.

Aprinzînd an de an Menora de Hanuca, officem mai mult decât un ritual: prin gestul nostru reafirmăm credința în lumină, proclamăm adevărul nostru depășind la marile idei ale păcii, justiției și progresului.

VIZITE

Marti 20 noiembrie 1990, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești, a primit vizita Excelenței Sale dl Zven Beat Melly, ambasador al Elveției la București.

A avut loc o convorbire desfășurată într-o atmosferă cordială.

În aceeași zi, Eminența Sa a făcut o vizită prietenească Excelenței Sale dl

Milos Alcalay, ambasador al Venezuelei în România.

Miercuri 21 noiembrie 1990, Excelența Sa dl Zygmunt Komarowski, ambasadorul Poloniei în România, însoțit de dl Roland Aleksandrowicz, prim-secretar al ambasadei, a vizitat pe Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Vizita a decurs într-o atmosferă prietenească.

TELEGRAME

La sărbătorirea semimileniului orașului Fălticeni, Eminența Sa a trimis următorul mesaj:

Regretînd mult că nu pot fi prezent la această sărbătoare dedicată aniversării a cinci secole de atestare documentară a localității Fălticeni, adresez organizatorilor, tuturor participanților și reprezentanților acestei manifestații, urările mele de sănătate, prosperitate și depline satisfacții în activitatea Dvs. precum și în viața personală.

DR. MOSES ROSEN

Șef Rabinul Culturii Mozaice
Președintele Federației Comunităților
Evreiești din România

DOMNULUI ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

EMINENȚA VOASTRĂ,

Este o deosebită plăcere și bucurie de a vă arăta întreaga noastră grațitudine și mulțumire pentru înțeleptele cuvinte adresate nouă, cu prilejul aniversării a cinci secole de atestare documentară a localității noastre.

Sentimentul statornic manifestat de Domnia Voastră pentru Fălticeni și oamenii săi ne convinge și de data aceasta că prietenia și iubirea ne imobilează cugetul și ne creează certitudinea că și pe viitor ajutorul și sfatul bun cu care întotdeauna ne-ați ocrotit, vor rămîne constante în preocupările Eminenței Voastre, vor însemna un durabil suport de edificare și prosperitate a meștegurilor născuți ale Domniei Voastre.

Eminență,
Stima și respectul pe care le datorăm Domniei Voastre, dragostea și bucuria de a vă ști întotdeauna alături de noi ne îndeamnă să sperăm că, totuși, prezența Eminenței Voastre în urbea noastră nu va însemna doar un vis iluzoriu, ci se va înfăptui cînd clipele de răgaz ale Domniei Voastre vor fi permise.

Vă așteptăm, Eminență, întru cea mai adevărată considerație și nemărginită iubire.

Primar, CONSTANTIN BULAICON

Viceprimar, SABIN GHILEA

La Templul Coral din București

și obiceiul l-au făcut de cine știe cînd și care de fiecare dată părea înecut, născut acum din dragostea și speranța tinerei perechi, a avut loc, în ziua de 9 septembrie 1990 (19 Elul 5750) căsătoria tinerilor ingineri Rodica Lazarovici și Andi Caciularu, pînă acum, dar și de acum înainte — colegi în corul „Șira Vezimra”, unde s-au și cunoscut și-au hotărît să se căsătorească.

Templul Coral, feeric luminat, era enigmat. Remarcăm printre oaspeții pe distinși nași ai tinerilor, dl. secretar general al F.C.E. ing. Theodor Blumenfeld cu doamna, dl. consilier I al Ambasadei Israelului, Eli Izhaki cu doamna, alături de alți distinși oaspeți, apoi ansamblul Corului „Șira Vezimra”, condus de dl Izu Gott, părinți, bunici, colegi, prieteni, într-un cuvînt: lume mare!

Încet-încet, rumoarea din sală se potoleste și, într-o tăcere desăvîrșită, privirile se îndreaptă spre locul unde se desfășoară ceremonialul sacru: Acoperirea miresei, apoi cortegiul ce se îndreaptă spre hupa, rastirea de către mire a formulei sacre a căsătoriei, citirea Ketubei de către Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, care face onoarea acestor tineri unindu-i pentru toată viața.

Lapidară și concisă, ceremonia e plină de sensurile și semnificațiile pe care LEGEA, obiceiul sfînt, practica unui sir nesfîrșit de generații i le-au conferit. Eminența Sa recomandă tinerilor fapte bune, gânduri frumoase, sentimente nobile, înțelegere și o conviețuire fericită.

Dl Șef Rabin amintește de vremurile cînd acești doi tineri, în condiții grele, sub un regim cu o concepție ateistă, își îndreptau, totuși, pașii spre lăcașul sfînt și săli de concert pentru a contribui la activitatea cultural-religioasă iudaică.

Este primul ceremonial, după 45 de ani, ce se celebrează în libertate și fără restricții.

MAZAL TOV! se aude din toate părțile, iar colegii de la Talmud Tora întonează cel mai voios dintre cîntecule noastre! SIMEN TOV UMALZ TOV, LANU ULEHOL ISRAEL!

Așa a luat sfîrșit acea idîșe hasene desfășurată în 9.09.1990 (anul una mie,

sală, păreau intruparea vie a binelui și a iubirii!

GALAȚI

Recent a avut loc la Templul meseriașilor din localitate, cununia religioasă a tinerilor ANCA GOLDENBERG (Galați) și MARIAN UȘER (Birlad).

Au participat numeroși invitați și enoriași ai sinagogii.

În numele obștii evreiești din Galați a adresat felicitări tinerei perechi, precum și părinților și rudeilor, președintele Comunității, dl. ing. Alfred Faust.

Coresp.

CEREMONIE DE BAR-MITZVA

Ceremonia de Bar-Mitzva a tinerilor Burăh Lucian și Mendelovici Alin, care și-au celebrat majoratul iudaic conform tradițiilor noastre, a avut loc duminică 30 septembrie 1990, la Sinagoga Mare din Iași, cu participarea profesorului I. Kara — care i-a pregătit — și a conducerii comunității, în frunte cu președintele, dr. S. Cauffman care i-au felicitat pe tinerii majori și familiile lor.

Coresp.

FAMILIA, CULTURA ȘI PSIHOBIOLOGIA

Ca o concluzie a celui de-al XII-lea Congres mondial de psihiatrie socială de la Washington, pe care l-a prezidat dr. Eliot Sorel, d-sa a publicat recent un studiu cu titlul de mai sus, primit recent și la redacție.

Dr. Sorel e născut la Fălticeni. A studiat la Harvard University și la George Washington University și este o personalitate de frunte în lumea psihiatriei medicale.

Domnia Sa a vizitat țara noastră acum doi ani și s-a bucurat de o primire călduroasă, atît în orașul său natal, cît și în Capitală. Federația Comunităților Evreiești a oferit atunci o recepție în cinstea Domniei Sale, cu participarea unor distinsе personalități din lumea științelor medicale românești.

În octombrie 1990, dr. Eliot Sorel a prezidat Congresul Mondial de Psihiatrie Socială, de la Washington.

A APĂRUT ÎN LIMBA ROMÂNĂ VOLUMUL „PRIMEJDII, ÎNCERCĂRI, MIRACOLE“ de Șef Rabin dr. Moses Rosen, o amplă relatare autobiografică cuprinzând încercările prin care a trecut Eminentă Sa în cei peste 40 de ani de când se află în fruntea Comunității Evreiești din România.

Reproducem mai jos capitolul al XIV-lea din volum.

Aliaua postumă a doi țadikimi: Vijniter Rebe și părintele meu

Januarie 1950... Osemintele rabinului Israel Hager (Vijniter Rebe) sint exhumate din cimitirul din Oradea. Ele au fost aduse cu avionul la București, unde m-am dus să le întinpin la aeroport. Apoi, au fost duse la Constanța, spre a fi imbarcate pe vasul „Transilvania”, care transporta regulat emigranții în Israel.

Intr-o vineri către seară, cu citeva minute înainte de sosirea Șabatului, Buhușer Rebe, I. Fridman (azi la Tel Aviv), mă înștiințează că sicriul a fost deja încercat pe vapor cînd, în urma unui de-nunț, precum că în sicriu s-ar afla ascunși dolari și aur, acesta a fost coborît de pe vas, care a și plecat. Sicriul se afla într-o pivniță, în port.

În Șabatul acela, n-am avut odihnă. De mare ajutor, hotărîtor ajutor, a fost Zalman Rabinsohn, fratele Anei Pauker, care m-a ascultat, ca de obicei, și n-a scos o vorbă. Demersurile, unele la ministrul

Ofițerii fură de acord dar... F. sări de colo: „Asta e rasism. Cum să nu atingă sicriul? De ce?”

„Că nu e rasism — răspunsei eu — se dovedește prin faptul că nici dumneața, care ești evreică, tot n-ai voie să atingi sicriul. Numai evrei Șomrei Șabat, care păstrează Șabatul, vin în considerație. Dumneața și ceilalți ca dumneața sînței egali cu neevreii, din acest punct de vedere.”

Intr-adevăr, așa se petrecură lucrurile. Toți C.D.E.-iștii au fost scosi afară. Am rămas numai noi, o echipă de evrei religioși, care am lucrat cu aparat de sudură și cu celelalte unelte. Ofițerii au stat și s-au uitat.

S-au găsit, în loc de dolari, sute de bilețele aruncate de diferiți evrei, în momentul deschiderii. Ofițerii mă rugară să traduc conținutul. Le-am împlinit cererea. Scriau: „Rabi. roagă-te pentru noi,

Cu acest început vag am pornit după ce m-am sculat din șiva (cele șapte zile de doliu în decursul cărora cei îndoliați șed la pămînt) o acțiune în cel mai strict secret. Am obținut autorizații scrise: sănătară (Ministerul Sănătății), polițienească (Ministerul de Interne) și vamală (Ministerul Comerțului Exterior). Știam că singurul pericol poate veni de la... evreii de la C.D.E., Federație și Comunitate. De aceea a fost păstrat cel mai strict secret.

În zorii zilei de Erev Roș Hodș Kislev, adică la circa două luni de la deces, după rugăciune, erau pregătite mașini, lopiți și sape. În mașini i-am imbarcat pe rabinii H. Guttman și L. Alpert, hahamul Soil Kabane, cantorul Ruwinsky. Am apărut la cimitirul „Filantropia” împreună cu delegații celor trei ministere și am izbutit să operăm deshumarea, înainte ca cei de la C.D.E. să prindă de veste. Un vagon special, în trenul care pleca cu emigranții, în aceeași miercuri seara, la Constanța, era plătit. O cabină specială pe vasul „Transilvania”, care urma să plece a doua zi din Constanța, era, de asemenea plătită. Un om al Romtransului a primit 20.000 de lei de la mine, pentru a pleca la Constanța și a observa ce se petrece cu sicriul, pînă pleacă vaporul.

Cheltuiem jumătate din averea mea (circa 300.000 de lei) cu această operațiune. De cealaltă jumătate a avut grijă a doua stabilizare menștră, două luni mai tîrziu.

Fierbea Comunitatea, fierbea C.D.E.-ul Transferul sicriului era un act eminamente politic, o demonstrație sionistă făcută de șeful rabin. Eu nu am plecat la Constanța considerînd că e mai bine să fiu în București, pînă pleacă vaporul. Nu am ieșit din casă și în plină încordare numărăm minutele pînă joi, la ora 18, cînd era programată plecarea vaporului.

La orele 17.15, sună telefonul. Omul de la Romtrans îmi comunică: „Sicriul a fost deja depus pe vas în cabină. În ultimul moment a fost coborît de pe vasul care pleacă în trei sferturi de oră.”

Am străbătut multe încercări în viață și am știut să le fac față. „Cred că niciodată nu mi-am pierdut cumpătul ca de data aceasta. Ce să fac? Cadavrul părintelui meu zace aruncat într-un beci, undeva. În loc să-l cinstesc, am ajuns să-l profanez. Să-l aduc înapoi la București și să-l reinhumez? Ce rușine, ce durere!”

Disperarea mi-a dat, pur și simplu, aripi. În cursa contra cronometru, am reușit să ajung la Șosea, la locuința lui Zalman Rabinsohn. Acesta, de asemenea, a zburat, nu exagerez, a zburat și a

ajuns în puține minute la sora lui, Ana Pauker.

Acesta i-a spus: „E adevărat. Există un denunț că șeful rabin a ascuns dolari și aur în sicriu. Sîntem convinși că nu e adevărat, dar e în interesul său să se deschidă sicriul. Altfel va rămîne o suspiciune.”

Zalman îi arătă procesul-verbal de șifilare a sicriului, semnat și sigilat de delegații Ministerului de Interne, Sănătății și Comerțului Exterior (mai posed și azi un exemplar). Un astfel de proces verbal s-a încheiat și la rabinul Hager. Ana a fost satisfăcută că s-a întocmit un asemenea document. Totuși, i-a spus că e în interesul meu și al populației evreiești să nu rămînă nici un dubiu.

Cînd Rabinsohn a obiectat că, într-un timp, pleacă vaporul, Ana a dat pe loc ordin ca vaporul să aștepte pînă se execută operațiunea deschiderii.

Vaporul a fost reținut, deși ora sub presiune. Un vas sub presiune costă o sumă enormă. Se înnoptase. Nu se găsea o mașină de sudat pentru deschiderea sicriului din metal. Omul meu de la Romtrans mă informa din sfert în sfert de oră, la telefon, cum se desfășoară lucrările. Am spus să se trimită la „rabinul” Friedman din Constanța cu rugămintea să asiste la deschiderea sicriului. Era, totuși, evreu și voiam să nu fie numai neevrei acolo. A refuzat.

În noaptea aceea, am vorbit de 17 ori cu Constanța. De abia la ora 5 dimineața se terminase operațiunea de deschidere — închidere și se încălcase din nou sicriul pe vas.

La ora 5 dimineața, vasul „Transilvania” a plecat spre Israel, avînd la bord sicriul Gaonului Avram Leib Rosen; la Haifa, în port, îl așteptau rabinul Haim Meir Hager, rabinul Mesulem Rath, rabinul David Sperber — Brașov iar la cimitirul Sanhedria din Ierusalim, șeful rabinului Israelului Herzog i-a rostit clogul funebru.

În mai puțin de doi ani, Dumnezeu mi-a răspălit fapta cu răsplata.

„Filmul” Israel Hager s-a repetat adormă cu „filmul” Avram Leib Rosen.

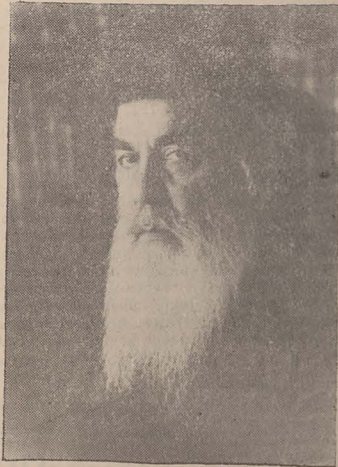
Dacă aceasta nu-i o minune, atunci ce e o minune?

Alături de părintele meu, a venit apoi să-și găsească acolo odihna de veci venerata mea mamă, rabeasa Taube Rosen, draga mea soră, rabeasa Beracha Gottlieb și soțul ei, rabinul dr. Wolf Gottlieb, șef rabinul Comunității evreiești din

Glasgow, iar alături se află locurile rezervate celui care scrie aceste rânduri și tovarășei sale în viața de aici și de dincolo...

Rabinul Israel Hager

Rabinul Avram Leib Rosen

cultelor, la Feldman, Șerban-Leibovici și alții, au rămas fără rezultat.

Sîmbătă seara, am primit răspuns de la Ana Pauker. În urma denunțului, era absolut necesar să se deschidă sicriul. Eu mă tîneam ca să se bage acum de vize. Am transmis că „dacă vor găsi devize, nimeni nu-i va crede. Pentru stabilirea adevărului, m-am oferit să plec la Constanța, spre a fi de față la deschidere. Propunerea mea a fost acceptată.”

La miezul nopții, am plecat la Constanța, însoțit de Meister, șeful Cadrelor din Federație, omul Securității.

În gara Constanța, se aflau mai mulți ofițeri superiori; generalul comandant al portului, cel al Securității etc. Se mai află și doamna F. (azi în Israel), responsabilă C.D.E. Fusese, înainte de război, într-o organizație sionistă de tineret. După război, s-a făcut comunistă și percheziționă corporal femeile evreice care plecau în Israel, apoi a devenit „lider” al evreilor din Constanța.

Am plecat într-o trăsură cu ofițerii și cu d-na F. Neîind, probabil, inițiată în ce ape mă scald, ea spuse: „Ah! Ce bine mi-ar părea dacă s-ar găsi dolari în sicriu. Să-i demascăm cum trebuie!”. I-am replicat: „Nu ție rușine să vorbești așa. d-ta, care te prezinzi conducătoare populației evreiești? Dacă o asemenea eventualitate s-ar întîmpla și s-ar găsi dolari, ar trebui să ne punem doliu și niciodată să ne pară bine.” F. făcu fețe-țefte și o înghiți.

La sediul Securității, generalul îmi comunică următoarele:

„Avem ordin de la tov. Ana de a urma instrucțiunile Dv. Sicriul se află deus la sinagogă (L-au scos, între timp, din beciul portului și l-au deus la sinagogă) Spuneți-mi ce avem de făcut.”

Le-am răspuns: „Invitați, în numek meu, pe rabinul orașului (Iosef Chaim Șechter). El va mai aduce citiva evrei. Noi vom lucra la deschiderea sicriului (erau trei sicrie, două de lemn și unul de metal, care era sudat). Dv. veți fi de față, veți vedea tot ce facem. însă numai noi, cu ei evreii pe care îi voi indica vom atinge sicriul.”

ca să putem pleca mai repede în Israel” sau „Rabi, nu mai putem răbda”, sau „Rabi, plecăm în Israel. Dă-ne binecuvîntarea ta” ș.a.m.d.

Osemintele (era prima oară că asistăm la o deshumare) arătau identificarea omului cu țărîna din care se trage și în care se înapoiază. Se vedea țărîna în formă de veriebre. Cum le atîngeai se fărîmau. Niște resturi de femur și de craniu completau această imagine, pe care niciodată n-o voi uita.

Se afla, în buzunarul meu, o scrisoare din anul 1935 a rabinului Israel Hager către tatăl meu.

Hirtia era curată, cerneala era proaspătă, scrisul era clar. Autorul, însă — un pumn de țărîna și citeva oscioare. Dezolant spectacol.

Sicriul a fost închis la loc și sigilat Luminile ardeau. Cu emoție și cu evlavie, am rostit rugăciunile cuvenite, în timp ce evreii C.D.E.-iști așteptau afară și ofițerii stăteau plini de respect, înăuntrul sinagogii, în partea dreaptă.

Am telegrafiat rabinului Haim Meir Hager, fiul lui Israel, care mă asaltase în acele zile cu telegrame și telefoane, că totul e în ordine și intr-adevăr, în cursa următoare, la un interval de puține zile sicriul rabinului Israel Hager ajunsese în Pămîntul Făgăduinței.

„La două octombrie 1951 (o doua noapte de Roș-Hasana a anului 5712) a murit tatăl meu. la vârsta de 81 de ani și jumătate. Își exprimase dorința să fie înmormîntat în Israel, dar, în împrejurările de atunci, în plină campanie anti-sionistă, nici nu putea veni în considerație ca șef rabinul să poată trimite sicriul părintelui său în Israel. De altfel nici eu nu consideram că ar fi vreo șansa.”

Ca trimis din Cer, a apărut, la citeva ore după deces, Filip Rothenberg (fiul lui Simon Rothenberg din Galați), proprietarul magazinului „Dubarry”, din strada Lipscani. El venise la rugăciune la sinagogă tatei (era a doua zi de Roș Hasana) și, văzîndu-mă afiț de nenorocit că nu voi putea împlini dorința tatălui meu, îmi spuse că mă va recomanda directorului Bogdan de la Vamă.

SĂ NE AMINTIM MEREU

Dacă la întrebarea: „Poate concura vreun Memorial al Holocaustului cu «Yad Vashem»?” sîntem în măsură să răspundem afirmativ avînd în vedere viitorul impredictibil, un lucru este însă cert: că o durere mai mare ca a noastră nu există, că victimele poporului evreu, nevinovatele victime, cer să nu se uite niciodată.

Și iată că noul memorial al Holocaustului, proiectat de Kenneth Treister, despre care nu menționează Lionel Klass în „Jewish Press”, a fost ridicat în anul acesta, la Miami Beach, Florida (S.U.A.), una dintre marile comunități evreiești în care trăiesc mulți supraviețuitori ai Holocaustului. Prin acest simbol al durerii și al luptei împotriva intoleranței și opresiunii, Miami Beach se alătură altor orașe americane — Philadelphia, Atlanta, San Francisco ș.a. — care au cinstit, în diferite moduri, memoria celor uciși în Holocaust. Un ansamblu complex, dominat de un braț ridicat spre cer; o sculptură în bronz de cea 14 metri înălțime și o greutate de 30 de tone, proiectată pe fundalul unor simboluri umane, grupuri familiale, victime ale Holocaustului.

La ceremonia ridicării Memorialului, Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, a insistat asupra faptului că nu putem și nu trebuie să uităm tragedia poporului evreu: „Pentru cei morți, pentru cei vii, noi trebuie să fim martori.”

Pavut cu pietre de culoare roz închis, aduse din Ierusalim (cea 1000 de tone), Memorialul constituie, din acest punct de vedere, „cel mai mare proiect construit în afara Ierusalimului din acest material luminos, aprins”.

Brațul simbolizează — în acest ansamblu — cea parte a corpului aleasă de către naștiți pentru a purta tatuată „ștampila morții”, numărul care a pecețuit soarta celui deportat. El simbolizează, de asemenea, „căutarea eternă, pentru supraviețuire, a unui ajutor...”, dar și necesitatea eternei amintiri.

Susținute de acest gest acuzator se înalță tragic victimele sleite și îndurerate ale Holocaustului — tați, fii, mame și fiice —, căuțînd zadarnic, cu dispe-

rare, să scape din iadul creat de mina călăilor naștiți.

Un zid semicircular, din granit negru, înconjoară memorialul, avînd gravat, în jumătatea din dreapta, fotografii — făcute chiar de către naștiți —, hărți, aduse de la „Yad Vashem”; iar în partea stîngă sînt incrustate 4000 de nume ale victimelor Holocaustului.

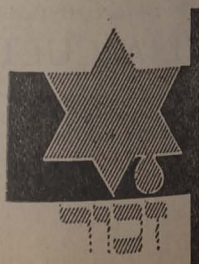
Un tunel, numit „Tunelul întunecimii”, îndreaptă pașii spre acest braț uriaș. Zidurile sale poartă inscrie denumirile lagărelor de exterminare. La capătul tunelului, în lumina soarelui, parca pentru a crea un dureros contrast, imaginea unui copil lîhnit de foame, cu mina întinsă, cu gura deschisă a strigăt, „un efect dramatic și emoțional aproape de nesuportat...”

La baza acestui uriaș braț, o serie de sculpturi reprezintă victimele Holocaustului în diverse ipostaze — oameni lungi, ingenucheați, zăcînd sau sfînd în picioare. Impresionante sînt trupurile celor doi bătrîni, goi, luîndu-și rămas bun înainte de a fi duși spre camerele de gazare.

În fața memorialului și în contrast cu grozăviile reflectate în interior, se află un bazin cu apă pe care plutesc nufuri albe, proiectat să fie un loc de solitudine, rugăciune și veșnică aducere aminte.

Încă o mărturie peste timp, afiț a durerilor noastre, cit și a rezistenței, dar și a faptului că acest Holocaust a fost posibil în secolul al XX-lea.

EV. F.

STĂRI

DISTINCȚII

Imagine: Guvernatorul general al Canadei, Ray Hnatyshyn (dreapta), în ambele fotografii, în cadrul unei ceremonii la Hall, din Ottawa, în care a fost doctorul în medicină și avocatul Irving Segal și membrul Simpson, amândoi din Vancouver, distincția de membru al Senatului Canadei.

DECORARE

Membru Mordehai Palzur, amiralul Israelului în Polonia, a fost decorat cu „Ordinul Meritului” pentru contribuția sa la dezvoltarea relațiilor dintre Polonia și Statul Israel.

RĂSPUNDERE MORALĂ

Amplă știre — relatată în „Western Bulletin” — prezintă faptul că Austria nu poate exemplul celor două țări germane în a-și asuma răspunderea ce-i revine în ceea ce privește complicitatea la Holocaust.

Știri ridică, totodată, întrebarea când va urma Austria să se alăture Germaniei în a adăuga propria sa culpabilitate în „cauza finală”? Cit timp se lasă de austriecii în spatele „știrii” și ei au fost „ocupăți” de naziști?

Pe noua sa carte, „One, By One”: Facing the Holocaust (Unul, Cite unul. Cite unul, Coperă Holocaustul), Jonathan Miller notează că „măcar” a furnizat 75% din materialul lașelor de conștientizare aproape 80% din anturajul lui Adolf Eichmann”. Autorul insistă și asupra faptului că actualul președinte austriac, Kurt Waldheim, a servit cu credință pe nașii fiind chiar nazist con-

CHARITATE

Un grup de 51 de copii, trei copii răniți și cinci medici medici — expuși radiațiilor în urma dezastrului de la Cernobîl din 1986, care a afectat un număr de 80.000 de copii — au sosit în Israel de un tratament de o lună de zile, ale căror rezultate vor fi examinate de către eminentul oncopediatru prof. Rina Zaitz care se va deplasa în acest scop în Kiev.

Prof. Maxim Drach, de la Institutul de Gerontologie din Kiev, este impresionat de nivelul de profesionalism și de facilitățile oferite în Israel.

Pentru acești copii, vizita a fost destinată nu numai sănătății, ci și contactului direct cu țara, cu viața și civilizația israeliană. Spicuim doar câteva măturisiri ale copiilor: „Totul a fost minunat, în special să călărești o cămilă în deșert și să vizitezi locul de distracții din Tel Aviv”. O țară din povești pentru copii oaspeți.

EXTRADĂ „ISRAEL”

Pe ocazia vizitării insulei grecești Cefalonia de către ambasadorul israelian, Moshe Gibao, a fost găsită între străzile acestei insule un manuscris primit numele „ISRAEL”.

de la Marea Moartă, găsite în regiunea Qumran, au fost date.

O cercetare a exegeților situază data scrierii în sec. I sau al II-lea înainte erci actuale, cu o marjă de eroare de cel mult două secole.

20 de esanțioane au fost preluate și au fost trimise la un institut de specialitate din Zürich, pentru a fi supuse unui test științific cu carbon 14.

Se estimează că în toamna anului 1991, când carbonul 14 își va fi dat verdictul, data scrierii manuscriselor va fi stabilită cu o eroare de ± 25 de ani.

O NOUĂ REVISTA

Ziaristul sovietic Andrei Dozorțev a înființat magazinul „Știri din cultura evreiască”, ce informează deschis despre „soarta tragică a evreilor care au căzut victime genocidului nazist și antisemitismului guvernamental în timpul regimului lui Stalin”.

Intrebat de ce a inițiat această publicație, el a declarat: „Cred că este o datorie a intelectualității ruse” de a lua poziție, de a o afirma.

Se plănuiește și publicarea unui manual de limba ebraică, precum și editarea cărții lui Leon Uris, „Exodus”.

FOND KIEFER

Renumitul pictor Anselm Kiefer, distins anul acesta cu premiul Ricardo-Wolf, dorește să creeze un fond pentru stimularea artiștilor israelieni. Kiefer, care în momentul conferirii premiului se afla în Israel, a declarat că din stipendia acordată de el va fi posibil ca în fiecare an încă un artist din Statul Israel să facă studii de specialitate în străinătate.

„OM BOGAT, OM SĂRAC”

Opera comică cu acest titlu, aparținând compozitorului evreu-austriac Hans Gal și interzisă în timpul nazismului, a fost prezentată în premieră în orașul York din centrul Angliei. Opera urma să aibă premiera încă în 1933 la Dresda, dar a fost scoasă de naziști din repertoriu. Gal a emigrat ulterior în Marea Britanie, unde, printre altele, a ajutat la organizarea festivalului cultural de la Edinburgh.

Clădirea școlii O.R.T. din Iași

O.R.T.

Recent, Uniunea Mondială O.R.T. a ales un nou președinte, în persoana lordului Young de Graffham, fost ministru în cabinetul britanic.

Inițial cunoscută sub denumirea de Societatea pentru activitatea manuală și activând printre evreii ruși în anii 1880—1920, O.R.T. a parcurs cîteva etape, ajungînd, în forma actuală, să devină o instituție internațională, o mișcare socială în

SEFER TORA

Un Sefer Tora salvat de la Holocaust a fost adus la „Trisker Beit Midraș” din Ierusalim. Vechiul Sefer Tora, folosit de Maghidul din Triske, a fost restaurat. La ceremonia redării în folosință au participat nepoții Maghidului și hasidimii din Triske și Cernobil.

EXTRADARE

Criminalul de război Josef Schwemmerger a fost extrădat din Argentina și trimis în Germania spre a fi judecat, s-a anunțat din partea Ministerului de Justiție al Argentinei. În vîrstă de 78 de ani, Schwemmerger este acuzat de uciderea a cel puțin 5.000 de evrei în perioada când a funcționat în calitate de comandant al lagărelor morții de la Przemysl și Mielec în Polonia, între 1943—44.

ANIVERSARE

Muzeul Israelului din Ierusalim a împlinit 25 ani de existență. Pentru expoziția jubiliară au fost aduse, cu titlu de memento, numeroase capodopere ale unor artiști europeni și americani din care circa 200 tablouri reprezintă lucrări ale lui Marc Chagall.

MANIFESTAȚIE

La Berlin, polițiștii au anihilat prin forță acțiunea unui grup de tineri antisemiți care veniseră să perturbe o manifestare religioasă a evreilor.

ÎNȚELEGERE

Între autoritățile postale din Israel și cele din URSS s-a încheiat o convenție prin care se stabilește libera și rapidă circulație a scrisorilor între cele două țări, începînd cu data de 1 decembrie 1990.

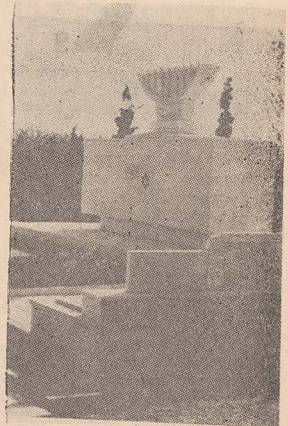
CONGRES

Sub egida Forumului Israelian și a Ministerului de Externe al Israelului, se organizează, în Ierusalim, cel de al II-lea Congres parlamentar internațional, la care participă deputați evrei din parlamentele diferitelor țări. Problemele în discuție: Aliaua masivă a evreilor din U.R.S.S. și antisemitismul care se manifestă în lume și, în special, în țările din estul Europei.

CONFERINȚA

„Negarea Holocaustului” este cea mai nouă armă a antisemiților, în războiul lor constant împotriva evreilor, a declarat istoricul Irving Abello din Toronto, în cadrul conferinței anuale a Societății de istorie a evreilor din Canada, care a avut loc la Universitatea din Victoria.

Ceea ce este mai șocant privitor la întreaga problemă, a adăugat Abello, este faptul că, în pușini ani, teoria negării Holocaustului s-a răspîndit, aparent spontan, în unele țări, ca: Franța, Marea Britanie, Suedia, Germania, Canada și Statele Unite ale Americii — din cauza activității unor astfel de denigratori ca Ernst Zundel, Jim Keystra și Malcom Ross. Canada a devenit însă cen-

Și în Grecia s-a ridicat un monument în amintirea Holocaustului

trul mondial de propagare a negării Holocaustului.

George Orwell scria, a spus Abello, că cei care cercetează trecutul cercetează de fapt și viitorul și cei care distorsionează istoria evreilor și neagă Holocaustul creează condițiile pentru negarea existenței evreiești. Acesta este, a subliniat el, adevăratul scop al negării Holocaustului.

ACORD

Universitatea din Tel Aviv a semnat acorduri de cooperare în domeniul matematicii, fizicii și chimiei cu Institutul de supervizare a științelor din U.R.S.S. și Universitatea Wrocław din Polonia.

Acordul de cooperare științifică între Universitatea din Tel Aviv și cea din Wrocław are ca scop promovarea, în mod sincron, a activităților științifice ale facultăților cu specialitățile respective din cadrul ambelor universități sus-amintite.

MUZEU LA PRAGA

Sinagoga „Klaus” din Praga, construită în anul 1694, este astăzi „Muzeu Evreiesc de Stat”. Aici sînt expuse numeroase obiecte de cult — furate de către naziști din toate țările europene ocupate de ei și depozitate la Praga.

Descoperite la sfîrșitul războiului, neputîndu-se identifica proprietarii acestor obiecte de cult, ele sînt adăpostite cu grijă de către acest muzeu.

MUZEU ÎN LETONIA

Societatea culturală evreiască a înființat la Riga un muzeu care urmează să adune și să adăpostească toate documentele privind viața populației evreiești din Republica Letonia.

Personalul muzeului va colecta, studia, prezenta și publica materiale documentare privind viața evreiască, tradițiile și activitatea religioasă a comunității evreiești.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

THE JOURNEY ABROAD OF CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

To Switzerland

At the invitation of the Jewish Community from Zürich, of the Zionist Organization from Switzerland, of the "B'nai Brith" and "Mizrachi" organizations from Zürich, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen left for Switzerland, on Sunday November 25, 1990.

On the same day, the above-mentioned organizations offered a festive dinner in honor of the guest, attended by rabbis, synagogue leaders, distinguished members of the cultural and social life of Swiss Judaism, gathered there to bring homage to the personality of our Chief Rabbi and to let him their admiration and gratitude for the work he carries out in Romania and as one of the important advisers of contemporary Judaism.

His Eminence offered then a lecture in the festivity hall of the community, dealing with: "The major changes in Eastern Europe and their influence on the Jews living in that zone". The lecture, well documented and competently analyzing the situation, was received with great interest by the entire audience.

In the United States

On Monday, November 26, His Eminence arrived at New York. At the Kennedy Airport, numerous personalities, among whom we noticed the Permanent Representative of Romania to the U.N., Mr. Aurel Dragoș Munteanu and Mr. Theodor Feder, representing the Organization "American Joint Distribution Committee" and others, greeted with pleasure and esteem His Eminence.

On Tuesday, November 1990, a session of the "Conference of the Presidents of great American Jewish Organizations" took place, to listen to the Chief Rabbi's talk about the present situation in Romania and that of the Jewish communities in this country.

Mr. Simon Reich, president of this board of the leaders of American Judaism warmly praised Chief Rabbi Dr. Moses Rosen.

Questions followed then put by the numerous present leaders with answers given by the speaker, meant to give a faithful aspect of the situation.

It was decided that in the forthcoming weeks, a delegation of the "Presidents Conference" shall visit Romania as guest of the Federation of Jewish Communities in this country.

MEETING WITH MR. EDGAR BRONFMAN

On Wednesday, November 28, the President of the World Jewish Congress had a long talk with Chief Rabbi Rosen, during which they discussed the present problems of Judaism in Romania. An exchange of views took place at the same time about the assisted needed to be granted to Romania in the difficult situation brought by the beginning of the winter.

The Director of the Congress, Mr. Ilan Steinberg was present. The meeting took place in a friendly and cordial atmosphere.

MEETING WITH THE "JOINT" LEADERSHIP

During his stay in the U.S., Chief Rabbi Rosen had several meetings with the leaders of the "Joint", Mrs. Sylvia Hassenfeld, President, and Mr. Michael Schneider, vicepresident of the AJDC. The topics discussed were the problems of the budget for the year in which the charges of the "Joint" grew considerably (150,000 Soviet Jews and thousands from Ethiopia came this year to Israel, wait to find work etc.)

At the "Joint" Section for Eastern Europe, presided over by Mr. Batkin, His Eminence delivered an impressive speech expressing gratitude for the magnificent humanitarian work accomplished by the "Joint" in Romania during the last 25 years, by the regularly granted help to thousands of old, sick or poor people "survivors" of the Holocaust, without children as well as by occasional humanitarian assistance offered sponta-

neously with love to the Romanian people at difficult times (floods, earthquake, the hard times in the last years, etc.).

Chief Rabbi Rosen appealed to the "Joint" leadership that, despite the large reductions made in all the chapters of the budget and for all the other communities in the world they continue the assistance to Romanian Jews, "derelicts" of the Holocaust (in which about 400,000 people died) and those without children or with their children in Israel from where they cannot fulfill the filial task to help them.

At the same time, Chief Rabbi Rosen presented the difficult financial situation of our communities, in connection with the devaluation of the money deposited at the National Bank, funds that were destined to the maintenance of the synagogues, the religious and cultural-Judaic education of children and young people, to the general work of Jewish culture (our review, the publishing of Judaic studies and works, regularly held lectures and conferences at Bucharest and in the provinces) to ritual baths, graveyards etc. All these were not supported by the "Joint" until now, because owing to a careful financial policy, the Federation was able to cover these expenses for cult and culture, out of its own funds.

Now however, owing to the devaluation of the leu, the Federation, that contributes yearly to the social assistance budget with about 20%, shall be in a difficult situation because of which it will be almost impossible to continue both the social assistance contribution and the management of the institutions mentioned above.

In an atmosphere of fraternal mutual understanding of the enormous needs of the Jewish people and at the same time, of the difficult situation in which are the "surviving" Jews of Romania, His Eminence concluded: "We are convinced that you will not abandon us, because the program that you carry out in the Jewish community in Romania, is purely and simply, one of "survival".

Mrs. Hassenfeld, President of the Joint, then stated: "Despite great difficulties, growing every day, you may rest assured, Mr. Chief Rabbi, that I as well as those who follow me at the leadership of the "Joint" will do our duty and not abandon you."

A warm, impressing and moving atmosphere reigned during this dialogue. With the help of God, let us hope that, in the end, spiritual nobility, love for people and Jewish solidarity will overcome the enormous difficulties that are in front of us.

MEETING WITH THE PRESIDENT OF THE ORGANIZATION "ISRAEL BONDS"

Ambassador Meir Rosenne (who comes from Iași), President of the organization "Israel Bonds" (Israeli bonds launched to gather the billions of dollars vitally necessary for the integration of the new immigrants), visited twice His Eminence.

The Ambassador warmly appealed to the Chief Rabbi to repeat the gesture made in March and June 1989, when he accepted to visit some organizations and personalities from New York, San Francisco, Los Angeles, Chicago, Philadelphia and Boston, with very important results of the benefit of the "Israel Bonds" organization.

Ambassador Rosenne invited His Eminence to renew in the next months a visit of this kind to the U.S.

Chief Rabbi Rosen promised that, if his health will permit it, he will make the effort, and accomplish again this mitzva (noble deed) that brought the supreme satisfaction of helping, by the money collected, many thousands of Jews to start a new life in the land of Israel.

AT THE DEPARTMENT OF STATE

On Thursday, November 29, 1990, the Undersecretary of State, Lawrence Eagleburger received in a long audience (more than two hours) Chief Rabbi Dr. Moses Rosen.

There were present; the Assistant of the Secretary of State, R. Shifter, Ruth Hansen from the Romanian desk and other high ranking representatives of the Department of State. The Statement of the State Depart-

ment was presented by the spokesman Mrs. Margaret Tutwiler.

Problems of the Romanian people in the present situation were discussed as well as problems of the Jewish communities in Romania.

The Undersecretary of State, Mr. Lawrence Eagleburger is an old friend both of the Romanian people and of the Jewish communities from Romania and honors since many years Chief Rabbi Dr. Rosen with his personal friendship.

His Eminence begged us to express, also in this way, his gratitude and that of the community he is leading, to the Undersecretary of State, Mr. Lawrence Eagleburger as well as to the U.S. Ambassador to Bucharest Mr. Allan Green Jr., to charge Larry Napper, for the support granted to this action which contributes to the assistance destined to bring food in the houses of all the citizens of this country of all religions and all nationalities during the future winter.

The audience took place in an atmosphere of lofty humanism.

SERMONS IN SYNAGOGUES

During the day of Saturday December 1 Chief Rabbi Dr. Rosen delivered sermons at the Temple "Park-East Synagogue" where he was greeted by Rabbi Arthur Schneier and at the "5th Avenue" Temple where Rabbis Roth and Trau welcomed him with respect and friendship.

In both temples, a large public, mainly consisting of distinguished intellectuals in the field of Judaic sciences, listened with great interest to the sermons delivered by Rabbi Rosen.

The subjects treated connected with the pericope of the "VAISLAH" week were: "Jacob's tactic and strategy towards Esau" and "Again Jacob, again he is alone" (Genesis. 32, 25).

CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

ANA PAUKER DEFENDS MY FATHER'S COFFIN

The renowned Vishnitzer Rebbe, Rabbi Israel Hager, was buried in Oradea. He had thousands of Chassidic followers, who were anxious to transfer his remains to Israel. In January 1950, they approved me and I managed to obtain the approval of the authorities for the transfer. The coffin, with the remains of the Rabbi, was duly taken to Constanța to be put on a ship bound for Israel.

A few minutes before the Sabbath, Rabbi Yitzhak Friedman of Bohuși unexpectedly arrived at my house. He amazed me by saying that, just as the ship was about to sail, an order was given for the coffin to be removed. A charge was being made that it contained not only the remains of the Rebbe, but gold and dollars which the Jews intended to smuggle out of the country. Policemen boarded the ship and, while the Vishnitzer Chassidim looked on in consternation, they took the coffin and transported it to a cellar in a building in the port.

This was such an appalling accusation, which could affect the welfare of the whole of the Romanian Jewish community, that I felt that, even though the Sabbath had begun, I had to appeal directly to Ana Pauker, the Foreign Minister, a powerful figure in the Government. I suspected that a plot had been concocted by some secret police agents with the aim of discrediting Jews in general and me in particular. I also

* Chapter from the novel "Dangers, Tests and Miracles", by Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, recently appeared in Romanian language.

The explanation was made in such a way that the great events of our time emerged by themselves in the light of the examined verses.

"Instead of reading the 'New York Times', concluded the Chief Rabbi, 'ter read again the Torah and its 'Saddam Hussein, remember that Jacob is synonymous with Israel, go over 4000 years of history and the verses will become 'editorials' and their updating will become evident'."

REPORTS IN THE MASS MEDIA

Mr. Nestor Rates, from the "Radio Free Europe" broadcasting station in Romania, interviewed His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen. It is an ancient tradition, every time he comes to the U.S. he grants an interview to Mr. Rates. Here he granted also during the time of Ceaușescu and then it was not a simple thing to do more so this time when he answered the questions put by the talented and competent political analyst from this broadcasting station at Washington.

Also, a team from the CBC television station from Ottawa (Canada) came to New York and took a long interview to Dr. Moses Rosen.

Several Jewish papers published statements and news reports about the visit of the leader of Judaism in Romania.

OTHER MEETINGS

Mr. Abe Foxman, director general of the "Anti-Defamation League" organization, visited His Eminence on the day of December 3, 1990.

At the Romanian Embassy in the U.S., Ambassador Aurel Dragoș Munteanu invited His Eminence to a joint talk with a delegation of the "American Jewish Congress" organization.

On the evening of Tuesday, December 4, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, left the U.S. by airplane, arriving to Bucharest on Wednesday, December 5.

It was, once again, a lightning visit without rest, but with rich results.

thought that the CDE was not innocent in this affair.

Ana Pauker was one of the most remarkable women in modern European history. Some people saw a resemblance between her and Golda Meir. Both were solidly built; both had plain, expressive faces; and neither had much or any use for cosmetics. They wore severe, practical clothing, with hair styles to match. Both were highly efficient and dedicated to their tasks. But the comparison should not be taken too far. Golda was as fierce a fighter for her beliefs as Ana, but she had the extra qualities of kindness and humour which made her a beloved figure in Israel. Though I believe that great injustice has been done in the assessments of Ana, she could never be described as a person whom the population loved; but she was respected.

Ana was the daughter of a kosher butcher, Hershel Rabinsohn, and she inherited some of his characteristics. He was a fighter for various causes. He fought against the rabbinat, but not because he was in any way irreligious. On the contrary, he accused the Bucharest rabbinat of not doing enough for Jewish religious life. Ironically, his daughter became a fervent atheist. Her early life gave no clue to her later career. Influenced by her father, she became a Hebrew teacher in a Jewish school called Zion in Bucharest. She fell in love with a young Jew, Steinberg, who later established the famous Jewish library, Hasefer. Despite his avowed love for Ana, Steinberg married another girl, the daughter of Rabbi Dr. Berk. Ana's distress was so great that she decided to leave her home and country. She went to Paris, where she met and married

...Pauker, a Jewish Communist, became a passionate Communist. By order of the party, she returned to Romania, secretly and illegally, and organized and ran a Communist cell. She became a well-known figure in the underground, the Communist International. However, in 1933, she was arrested and sentenced to several years' imprisonment. By coincidence, her husband was also arrested — but by Russian Communists. She had decided to visit the Soviet Union during the period of the Soviet 'show trials', when Stalin liquidated the old Bolshevik leaders, as well as many thousands of other innocent people. Marjorie was accused of being a Western spy and saboteur. When she heard of her husband's arrest and execution, Ana did not protest. She believed that he must have been guilty of all the crimes with which he was charged. Her belief in Stalin was so great that she could not conceive of him being wrong in any way. When he took. In her eyes, Stalin was infallible.

When the Russians occupied Romania in 1940, they arrested the Romanian authorities in Kishinev. They told the Romanian Government that they could only release them if Ana Pauker, here freed. The Government accepted the offer and Ana was set free. She immediately left for Moscow, where she was invited to the Kremlin by Stalin. She became firm friends.

After the Romanian victory over the Germans, Ana returned to Bucharest and became the most powerful figure in the Communist Party. She was not formally the post of leader only because of the anti-Semitism which was still widely prevalent in the country. When, later, the Communists took over the Government, Ana became Foreign Minister, but this post hid her real power — hers was the most influential voice in the country. David Ben-Gurion, the Israeli leader and Prime Minister, described her as 'The Empress of Romania'.

It was thus logical that I should want to appeal to her in my despair over the terrible accusation concerning the Rabbi's coffin. But I could never have got in touch with her had it not been for her brother, Zalman Rabinsohn, of whom I will speak later. In total contrast to Ana, he was a fervent Zionist and extremely religious, yet Zalman and Ana loved and respected each other. And Zalman was eager to help his fellow Jews and the Zionist cause.

When I told him of the situation, he immediately went to see Ana. Her door was always open to him, day and night. She listened carefully and then said 'The public has to be given an account of this matter. The coffin must be opened to see whether the charge that it contains foreign currency and gold is well-founded.'

I feared that the security agents would find dollars into the coffin while it was being opened in order to substantiate their claim. I realized that they would not be so foolish as to open it secretly and to introduce false evidence. The coffin was well-secured and it would be obvious that it had been tampered with.

With this in mind, I therefore sent the following message to Ana: 'If government agents open the coffin and find that they have found dollars inside, no one will believe them. If nobody else is there to represent the Jewish community, people will say that the Government itself put the dollars into the coffin. I myself am prepared to travel to Constanta and witness the opening. If dollars are found inside, I would certify a document to that effect.'

My offer was accepted by Ana. On Saturday evening I travelled to Constanta, where I was met by a group of people, including a Jewish woman Communist who remarked, 'I would be happy if they found gold and dollars in the coffin.' Outraged, I said to her seriously, 'You would be glad, you a leader of the Jewish community, to see a disaster befall the Jews?' After this, she remained silent, but not for long.

We were met by a Romanian general, who asked me what procedure we should adopt for opening the coffin. He explained that it had now been taken to a synagogue. I proposed that we should all go there immediately, but I stipulated that only Jews should do the work as this was the coffin of a holy Jewish man and it was right that only Jews should touch his coffin and remains; he and the other gentiles could watch, but must not touch anything. The general did not protest, but the Jewish woman Communist exclaimed indignantly, pointing her finger at me. 'This man is a racist! He is making distinctions between Jews and non-Jews. Why shouldn't non-Jews touch the coffin? Are they impure?'

I replied, 'The best proof that we are not racists is that you, too, though Jewish, will not be allowed to open the coffin. Only *Shomrei Shabbat* [observers

of the Sabbath] will do so! Our "discrimination" is not between Jews and non-Jews, but between observers of our religion and non-observers.'

Thus, while the general and other gentiles, as well as non-observant Jewish Communists, stood and watched, I, the Rabbi of Constanta, Rabbi Joseph Chaim Schechter, and other observant Jews struggled to open the coffin. It took us some time to remove the lid. Inside were the holy Rabbi's remains, but there was no sign of any dollars or gold. What we and the observers saw were hundreds of notes, *kevitlach* (brief requests written on paper), addressed to the Rabbi, beseeching him to intercede in heaven on the writers' behalf: they pleaded for good health, good fortune, the chance to emigrate to Israel, etc.

Having satisfied themselves that a false accusation had been made, the general and the Jewish Communists allowed us to close the coffin. Embarrassed, they slunk away sily. With joy in our hearts, we lit candles and recited prayers. Within days, the coffin was put on a ship sailing to Haifa. There it was met by the Rabbi's son, Rabbi Chaim Meir Hager, who had been in touch with me and knew of the opening of the coffin. We all heaved an immense sigh of relief.

However, I was to undergo a similar experience eighteen months later. In October 1981, my revered father died, at the age of eighty-two, on the second day of Rosh Hashanah. He had expressed a wish that his body should be taken to Israel. His wish was known, but few people believed that, at the height of the anti-Zionist campaign and of Stalinist terror, it could be fulfilled. For the Chief Rabbi to send the body of his father to Israel would be seen as a particularly provocative action against the authorities. Surely I could not possibly dare to do such a thing because the consequences might be very serious for me and my family.

However, my reverence and love for my father was such that I yearned to fulfil his last wish. I did not consider the risks. I mentioned my desire to Philip Rothenberg, a Communist, but a good Jew, who came to see me after I had sat *shivah* (seven days of mourning). He told me that he would help me. He got in touch with the director of Customs and Excise and informed him that he wanted to send a body to Israel. Surprisingly, the director replied, 'Why not? You can send the body as a package.'

On hearing this almost unbelievable news, I told the director that nobody must know of the plan. It must be kept a secret. He agreed to this. However, he still had to get the formal approval of the Ministry of Health and the police. To my great relief and surprise, he obtained the necessary certificates. Despite all the formal approvals (from the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs and the Ministry of Foreign Trade and Customs), I knew very well that the greatest danger to this operation was from the CDE with its agents in the community. Hence the need to keep everything strictly secret so that the leaders of the CDE would be faced with a *fait accompli*. Otherwise they would not tolerate it.

Two months after my father's death, the guardian of the main cemetery was astonished to see me arriving early one morning in the company of several rabbis. His amazement increased when I told him that we intended to remove my father's coffin. He began to protest, but when I showed him the official documents, duly signed, his resistance collapsed, though not his surmise.

However, after removing the coffin from the cemetery, I still had a major obstacle to overcome. If the CDE leaders learned at the last moment that I was sending my father's body to Israel, they would do everything possible to prevent it. So far they had been kept completely in the dark about my intentions, but now it seemed almost certain that they would hear about my plan. The cemetery guardian was bound to telephone the leaders of the community and tell them about my visit. I would then be accused of trying to trick the Government. The outcry against me would be horrendous.

In desperation, I rushed to see the president of the Bucharest community, Leon Stern. I had to take the risk, as there was no other way out. I knew, of course, that he was a Communist, but I felt that in his heart, he was still a good Jew. When I told him what I was about to do, he shook with alarm and agitation. He exclaimed that he would have to inform the CDE. I begged him to help me. I told him that I was certain he was a good Jew and would not harm his Chief Rabbi, who wanted to fulfil his father's last wish.

After my fervent appeal, the man stood silent and irresolute. I reminded him that the CDE was meeting that

morning and there was a strict rule that no telephone call was to be answered until ten o'clock. I said to Stern that if the cemetery guardian rang him about the removal of the body, he was to reply that he would come immediately to see what was happening. By the time he arrived at the cemetery, carried out an investigation and telephoned the CDE, my father's body would already be on a train bound for Constanta.

Stern, pale and distraught, agreed to my suggestions. He acted heroically. He must have realized that he was risking his position, if not his life. Afterwards the CDE suspected that he had collaborated with me, but they had no proof. When he died in 1981, I delivered a sermon in his honour and revealed his brave deed.

When the CDE leaders heard about the removal of my father's body, they accused me of having stolen it. I arranged with a reliable man to accompany the coffin to Constanta and to inform me immediately of any problem that might arise. The coffin duly arrived in Constanta and was put on the ship sailing for Haifa. However, the next day — the first day of Kislev 5712 (December 1951) — just as the ship was due to leave, the police boarded it and took the coffin away, claiming that there were dollars and gold inside it. My man in Constanta rang me up to tell me what had happened. It was 5 p.m. and the ship was to leave for Israel two hours later.

When I heard the news, I felt faint and on the verge of collapse. I remembered, of course, what had happened to the coffin of the Vishnitzer Rebbe and I feared that this time the ending would be less happy as the security agents had probably learned their lesson. I was sure that the authorities would open the coffin before I could get to Constanta. They would take advantage of the fact that I could not accompany it, as that would have attracted the attention of the CDE.

I rushed in great alarm to Zalman Rabinsohn and pleaded with him to intercede again with Ana Pauker. He immediately agreed to do so. Ana told him that she knew that the accusation was false, but that it was essential to open the coffin so that the truth of the matter should be known to all. When Zalman told me of his sister's decision, I protested strongly that the ship was due to leave for Haifa within the hour and the coffin would have to remain in the harbour for a week, when another ship sailed. Zalman ran back to Ana to give her this information. Ana thought for a few seconds and then sent an order to Constanta for the ship's departure to be delayed while the coffin was searched. The ship remained in port overnight. The 1,000 passengers had no notion of the cause. The coffin was opened by Jews in the presence of the authorities and no dollars or gold were found. The coffin was then closed, sealed and put back on board the ship, which sailed immediately. The Chief Rabbi of Israel, Isaac Herzog, Rabbi Chaim Meir Hager and other dignitaries were waiting in Haifa. They participated in the funeral ceremony at the Sanhedrin Cemetery in Jerusalem.

There was an intriguing sequel. Bercu Feldman knew all about the accusation concerning the alleged presence of gold and dollars in my father's coffin and that the latter had been removed from the ship, but he did not know that Ana Pauker had ordered the sailing of the ship to be delayed. He believed that the coffin was still in Constanta.

He came to see me and, in a revoltingly hypocritical voice, said, Chief Rabbi, why did you make such a secret of your wish to send your father's body to Israel? If you had told me I would have

helped you.'

'Thank you,' I replied, hardly able to stop myself from smiling. 'If I have a similar problem in the future, I will certainly ask for your help. I am glad to know that you don't think I did anything wrong.'

'Of course not. It was a perfectly natural thing to do. You wanted to fulfil your father's last wishes. Why not?'

Coming from the man who had led the campaign against me and accused me of theft when he heard of the removal of my father's body, this statement reached new heights of hypocrisy. He was inwardly enjoying what he thought was his moment of triumph over me. He probably assumed that, even if no gold and dollars were found in the coffin, the authorities would forbid it to be sent to Israel and I would be discredited as well as disconsolate. The CDE had at long last got the better of me! A few hours later, Feldman heard that the ship had been delayed and that it was now carrying my father's coffin to Israel. I did not need anyone to describe to me his shock, consternation and fury. I must admit that his reaction to the news can still make me smile today.

Strangely enough, my first meeting with Ana Pauker was also connected with a corpse and took place at a cemetery. It threw some light on Ana's character. She had a sister, who had also become a Communist and who, during the war, had fled to the Carpathian Mountains, where she had died. After I became Chief Rabi in 1948, I was asked to go to the Jewish cemetery in Bucharest and told that Ana had ordered the remains of her sister to be brought there for burial. I saw Ana enter the cemetery and speak to David Schiffer, the president of the burial society, *Chevra Kadisha*. Schiffer then came up to me and said, 'There is to be no religious service at this funeral. That is Ana Pauker's order.'

I told him, 'If she does not want a religious service, she must take the body to the crematorium.'

He looked thoroughly startled. In a trembling voice, he replied, 'Chief Rabbi, do you realize what you are doing? I have received an order from Ana Pauker!'

Overhearing some of these words and noticing his distress, Ana approached us and asked me what was the matter. I answered bluntly, 'Madam, I don't want to upset you, but I must point out that whoever comes to this cemetery must respect our laws. To bring a body here without having observed the ritual rules is a profanation of our laws. If you are unwilling to accept them, you can take the body to a crematorium, or you can open a special cemetery for atheists. However, I am prepared to make a concession in your case. I will not give any sermon and the cantor will not wear any vestment at the burial. But *tahara* [sanctifying the body] must take place and *Kaddish* must be recited at the graveside.'

Ana Pauker, the most powerful person in the country, who could have insisted on her wishes being carried out, accepted my conditions. After the burial, she said to me, 'I did not object to my mother having a religious funeral because she was religious, but my sister was an atheist'. I again suggested to Ana that she should consider opening a cemetery for atheists. She never took my advice.

However, after Ana's acceptance of my ruling, no Jewish Communist ever dared to demand a non-religious funeral service.

Ironically, when Israel Bacal, one of the leaders of the CDE who conducted the whole anti-religious campaign, died in 1960, his body had to 'suffer' a religious funeral. I myself gave the sermon.

Celebration of the National Day of Romania

The Jewish community from Romania took part with patriotic enthusiasm at the celebration of the National Day of Romania December 1.

Because Chief Rabbi Dr. Moses Rosen was abroad, it was Engineer Theodor Blumenfeld, secretary general of the Federation of Jewish Communities

who represented the Jews from Romania at the official reception offered by the President of Romania, Mr. Ion Iliescu.

At Alba Iulia, His Eminence was represented by the First Rabbi of the Jewish Community from Timisoara, Dr. Ernest Neumann.

"FAMILY, CULTURE AND PSYCHO-BIOLOGY"

As a conclusion to the XII-th World Congress of Social Psychiatry held at Washington, presided over by Dr. Eliot Sorel, Dr. Sorel recently published a work with the above-mentioned title, recently received by our editors.

Dr. Sorel, who is born at Falticeni, studied at Harvard University and is a leading Washington University and is a leading personality in the world of medical psychiatry.

He visited Romania two years ago and enjoyed here a warm reception both in his town of origin and at Bucharest. The Federation of Jewish Communities offered at that time a reception in honor of the guest attended by several distinguished personalities from Romanian medical sciences.

In October 1990, Dr. Eliot Sorel presided the World Congress of Social Psychiatry at Washington.

ל. ג. פריץ - ניו זיין 75 טען יארצייט

דרשה אין די שול

די רייזע פון רב הראשי

(פון פון יום 11)

מיט דעם פריערדיגן פון דער צענטראלער קאָנגרעס פאר ישראל

שבת, דעם 10טן דעצעמבער, האט כבוד הרב הראשי של ישראל געהאלטן א דרשה אין דעם טעמפל פארק אין סינאגאג. ער איז באגרייט גע- ווארן דורך הרב ראטר שנייער, און אויך דעם טעמפל קהילה פון ניו יארק, וואס האט אים באגרייט מיט נרוים כבוד און פריששאפט.

אין בירדע טעמפל, האט א גרויסער עולם צווישן וועלכן פיל אינטעלעקטואלן אויפן גע- ביט פון ירושלים, אויסגעהערט מיט נרוים איי- געטעס די הרה"ק פון הרב הראשי, די הרה"ק איבער דער פרשה פון דער וואך, ווישקה" (בראשית ק"ה) און פארגעשטעלט געווארן אויף אזא אופן אן די געשעענישן אויף דער טאג ארדנען, זענען בילד דערשינען און אויך. אנטשטאט איר זאלט לייגען? ניו יארק טיימס" האט געזאגט דער רב הראשי - בעסער לייגען- אויסגיין די הורה און אויך די הינטיק פרשה. גוט עשוו דעם נאמען סאדאס היינטיקן, דעמאלטס וויל אן יעקב און סינאגאס מיט ישראל, מוט א שפונג איבער א מיין 4 טויזנט יאר געשיכטע, און די סאפטיקער וועלן ווערן, לייט-אומלייטען, און ווער סאטואלירונג וועט זיך באווייזן פון פון זיך אליין.

האט-הודיע

ה' נעמטאר ראטעש, פון דער אראוי ענדונג דאס פרייע אייראפע, אין רומעניש, האט גע- טון אן אינטערוויו דעם רב הראשי ד"ר הרב משה ראזען שליט"א. ס'איז שוין געווארן א מראדוציע אן אויפגעוויזן דעם ה' נעמטאר ראטעש. ער פלעגט עס טון אויך אין טשאטשקעס צייטן... און דאס איז נישט געווען אזוי איינפאך, ער האט דאס מאל עס אויך געטון, און האט גענומען אויף דינע- טעלטע פראגן, פון דעם טאטאלט פולן און קאמ- פלעקטע פאליטיש אפאליט פון דעם אראוי ענדער פון וואשינגטאן.

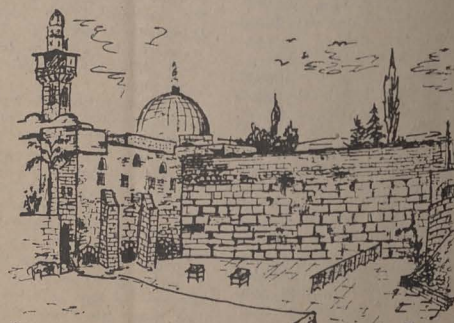
דעמלייכן איז קיין ניו יארק געקומען א טעלע- וויזיע גרופע פון דעם ענדער מיט בי עס פון אטאוו, (סאנדע) און האט גענומען א לאנגן אינטערוויו דעם רב הראשי פיל ירושלים פריעס פרינציפאל האבן פובליקירט דעקלאראציעס און ווי- עות אין שייכות מיט דעם באזוך פון דעם מנהיג פון רומענישן יודנטום.

אנדערע צוזאמענשריפטן

ה' אבע פאקסאן, גענעראל דיגעטאר פון דער ארגאניזאציע "אנטי דעפעמישן ליג" האט גע- מאכט א באזוך דעם רב הראשי, דעם 3טן דעצעמ- בער 1990. בי דער אמבאסאדע פון רומעניע ביי דער אונג, האט דער אמבאסאדאר א דראגאש מונטעאנו צוזאמענגעטן מיט א דעלעגאציע פון דער ארגא- ניזאציע, "אמעריקען דרויש קאנגרעס". דינסטיק אין אונט דעם 4טן דעצעמבער, האט כבוד הרב הראשי ד"ר הרב משה ראזען שליט"א, פארלאזט זיך פון און איז אנגעקומען קיין בוקארעשט דעם 3טן דעצעמבער. אויפ סניי א בלייז- טורניר, אן אפרו, א דערפאלגרייכער און א פריי- בראדער.

די פייערלעכקייט פון טאג פון דעצעמבער 1918

די ירושלים קהילה פון רומעניע האט זיך בא- טייטיקט מיט געטויאסם ביי דער פייערלעכקייט פון נאציאנאלן טאג פון רומעניע - דער ערשטער דעצעמבער. אין דער אפזעהנטיג איז לאנד פון כבוד הרב הראשי שליט"א, האט ה' אינזש. טעאדאר בלומענ- פעלד, גענעראל סעקטעאר פון דער פעדעראציע

ס'זענען פארבייט 75 יאר זינט ה' פריץ איז אוועק אויפן עולם האמת, אבער די שפירן פון זיין איינפליס אויף ירושלים ליבעראל זע- נען אנווענדן ביי דעם היינטיקן טאג. פריץ האט אויפגעשטעלט מיט זיין גאנצער רייפייט אין א תוכחה, זענען געליינט געווארן די ערשטע יסודות פון דער מאדערנער ירושלים ליבעראטור, און דא האט דער גרויסער שרייבער געבראכט א באנויג און א פרישן שטראם פאר אונדער ירושלים קולטור-לעבן, אין אט די יארן פון סוף ניינצענטן יארהונדערט ווען די סאציאלע אידעען האבן גע- נעמען ערשט וואס זיך אנטוועקלען צווישן ירושלים עמק, וואס האט געזוכט אונגעקלומט פרוייהייט און א בעסערע צוקונפט.

פריץ איז געווען נאענט דער חסיד'ישער נוסח, די חסיד'ישע לעגענדע און דאס פאליטימאלע שניקייטן וואס זענען אויף פרעגנאנט אויסגעדרוקט פון פאליטיש-סעמינאר. ער האט אריינגעבראכט דער ירושלים ליבעראטור דעם עולם און די מאראל פון פאליטיש-סעמינאר, די גרויסע ענטשעלעכע און געזוכט די ווארעלען, די מידות און ירושלים פאליטי- געמיט. די שניקייט פון דער ירושלים מאדערניע איז געווען אין אויבאן פון זיינע ווערק, און ער האט געוויסט צו פלעקלען דעם גאלדענעם פאדעם וואס פארבייט די פארגאנגענהייט מיטן היינטי- און בלייבט די ברוח צום מארגן. דעאליטעט, טרא- דיציע, זיידע, זענען געווען די דריי זיילן פון זיין שאפונג מיט וועלכער ער האט בערייכערט די ירושלים ליבעראטור.

די וונדערבארע פערזענלעכקייט פון ה' פריץ פארמאגט א וונדערלעכן סינטעז און געווען גלייכצייטיק קינסלעכער און הענער, דיכטער און דעראציאלער, עטיאטיסט און פובליציסט. און חוץ דעם, איז ער געווען ספרותפונדשטריק איבערגעגעבן דעם אויפבו פון דער ירושלים קולטור, פון דער ירושלים שול, פון די ירושלים אנטשטאטן.

פריץ איז געווארן דער וועגווייזער פארן ירושלים

ידיעות פון דער

אזכרה

בי דער אזכרה תפילה אין אנדעם פון דעם הרי"ט לארד דאטשילד וואס איז פארגעקומען אין דער וועלט פונט סינאגאג פון לאנדאן, האבן אנטויל גענומען דער פרעמיער פון נרוים בריטאניע, פרוי מארגארעט טעמבער, צוויי געוועזענע פרעמיערס, דערווארד היט און לארד קאלאנאן, דער מער פון ירושלים, מעדי קאלעק, און דער אמבאסאדאר פון ישראל אין נרוים בריטאניע, ה' ביראם.

איבער דעם לעבן און דער עטיאטיסט פון לארד דאטשילד, האבן געהערט דער ריכטער סער לעא- ארד האפמאן, לארד סווען און דער אויסערן מיניסטער פון גענאלד.

די טרויער תפילה האט אפגעריכט היב ד"ר הוגא נרוי.

מוזיק

דער לעצטער פליגל פון מוזיק "ישראל" פון ירושלים וועט פארטיק ווערן דעם הארטסט אין כבוד פון 25 יאר עקזיסטענץ פון דעם מוזיק. אין דער נייער סעקציע פון א מאדערנער ארכי- טעקסטור, וועלן זיך געפונען קאלעקציעס פון מא- דערנער מאלעריי, סולפער, פאטאגראפיעס און באזונדערע שריפטן, וואס וועלן אנדייטן די גע- שיכטע פונעם אלטערטום פון ירושלים פאלק.

העברעיש

דער פראפעסאר ענדריק היינענד, א נישט-ייד, ארויסווינדק אויטעריעס פאר שטודירן העברעי- ש מצד די קאלענדער, האט געשאפן אן אינטערע- נישט גרופע פון יידן און נישט יידן, וואס האבן שטודירט די העברעישיש שפראך, בכדי איבערצו- געבן און פארשפרייטן העברעישיש אין די הויב- לערן אנטשטאטן פון האלאנד, און בזה אופן אויפ- הייבן די העברעישיש שפראך צום ניווא פון א- דערע פרעמדע שפראכן, און אויך געבן די מעגלע- קייט אויפצוויילן העברעישיש צו עסן געזאמענעם אין די שולן.

קריצות

די קריצות וועלכע צויען אן ערך 126 טויזנט ביינער און געפיענן זיך אין 270 סאטשאפטן, האבן זיך אנגאזירט אויך אידען אידען אידען אידען פון טורקיי. טראץ דעם וואס זיי שטעלן פאר ווייניקער פון 4 פראצע. פון דער באפעלקערונג פונעם לאנד-לי- פערן זיי 6 פראצענט פון דער אינדוסטריעלער פראדוקציע און איבער 10 פראצע. פון דעם עקספארט.

שרייבער אין פארן ירושלים לייגענער, זיי אויפגע- וועקט דעם דראגן און באבער צום נאציאנאלן אויפ- שוונג פונעם ירושלים פאלק. גוט פילעס פונעם לאנד פון ארץ-ישראל איז נישט שטענדיק געווען א קאלעק און צומאָ א וואקאלדיק, אין דאך זייער אינטערעסאנט און אפילו פון א היסטארישער בא- דייטונג, דער בריוו וואס פריץ האט צוזאמען מיט די גענעראציען געשריבן אין 1914 צו וואוהאש, ערב דעם ארויספארן פון וואוהאש און אמעריקע קיין ארץ ישראל, "מען שרייבט אונדן, אז די ביסט נישט גענוגט און פארסט דעריבער פון ביינעס- לאנד צום הייליקן לאנד. טוט אונדן וויי וואס ביסט ארום צום לאנד פון וועלכן מיר זענען אויף פארגיסן און אזוי נישטיקס פארבונדן. ווינטשן מיר דיר הערצליך און גליקלעכע רייזע און ווינטשן דיר געזונט. גוט אונדן מיט אין דוין הארץ אין דוין געדאנק... און זאג אין אונדער נאמען די בערע פון הויזת, דעם בלעבן און אלעס, וואס גע- בליבן - מיר, וועלן זיך אין מיין אנדער לאנד נישט אריינפליישן! צוין איז אונדער ווען, די וועלט מיט צוין איז דער שפיץ און אונדער צוקונפט." ה' פריץ איז געווען א דינאמישע פערזענ- לעכקייט, און א וונדערקער קינסלעכער. דערפאר איז אויך זיין שאפונג א קאלורפולע און א צויער- דיקע. ה' פריץ האט אונדן אויבערגעזאגט א גרויסע, ריכע ליבעראלישע ווישה, א ירושה פון וועלכע מיר וועלן אויך ווייטער שפירן ווערן. ס'איז נעגט צו דעמאָנען נאר זיין, "באנציע שוויג" וועלכעס האט געהאט אן אויסגענוויי- טעלע ווירקונג אויף דער ירושלים קאמפאשער וועלט - בכדי זיך אָפגעבן א דין והשבו איבער זיין ווערק.

פריץ האט אונדן געלערנט און גערופן געבן, נישט פארקירן דעם כחמון, געבן די נאכט וועט שוין פארשווינדן - און די וואָקאנס אויך ציערלי גען.

כבוד זיין ליכטיקן אנדעמ!

ידישער וועלט

שקל

אין דער קאלעקציע פון באנא פון ישראל, פון ירושלים, געפונט זיך א שקל פון בראנז פון דעם יאר 70 פון דער מאדערנער צייטערעכענונג.

קאנגרעס

אין מאנטעווידעא פון פארגעקומען א ובנ- שער קאנגרעס פון די פארשטייער פון דעם-לוי- באווייטער רבין אין די לאטיין אמעריקאנישע לענדער. זיין אונטערשאפט פון דעם קאנגרעס איז אויפגענומען געווארן דורך דעם פריערדיגע פון ארגונוי דר. אלבערטא פולאס לאפא.

קאָפּערירונג

די אמעריקאנער געזעלשאפט פאר אינפאר- מאטיק, "דינטיאל", האט פארטאפלט איר קא- פערירונג אין די ביינעס מיט ישראל. דער מא- טעריאל וואס איז נויטיק פאר די אמעריקאנער פאר דער אינדוסטריע, איז באשיטעלט געווארן אין ישראל אין ווערט פון 40 מיליאן דאלאר.

טקיה

אין די לעצטע יארן האבן פיל עטיאפיער, צווישן וועלכע אויך וונגערלעכע עולה געווען קיין ישראל. ביים אנטקומען איז ווער געזונט-צושטאנד און ווער קולטור-ניווא געווען א שלעכטער. זיי האבן זיך אָבער שניצל אינטעגרירט און האבן דערפאל- גרייך אויסגעלערנט העברעישיש. היינט צוטאג לער- נען פיל יונגע עטיאפיער און שולן און אוניווער- סיטעטן, עלעמטאריק און אנדערע פאכן אויפן געביט פון וויסנשאפט און טעכניק. זיי שטודירן אין די מאדערנע פאטאגראפיע פונעם לאנד.

אקווארעל

עמילי אראמס וואס שרייבט אונטער אירע ליי- ונטן, עמי טעלט אויס אין בארימטע סאלאנען פון פראנקרייך, פיסטורן און אמאורעלן, אמתדיקע פאָעמען. עמי נוצט די צויעלונג און די קאלירן, בכדי אויסצודרוקן די פרייד פון לעבן, מיט א גרויסער איידיאטיש. צווישן די פארשידענע טעמעס פון אירע ווערק, געפינען מיר אימאזשן פון דער אלטער שטאָט ירושלים, די חורבות פון א שול, א געסל, ארבער שטיבלעך, א לייטער באוואקסענע מיט כלי- מען, אָדער דער כותל המערבי מיט זיינע פילאָזא- פיקע מתפללים. אירע בלומען שטעלן מיט זי- פאר אן אמתדיקע ארמאניע פון פארבן. ד

כרתב-נת

הרב הראשי ר"ר דוד משה רוזן

לפרשת השבוע

חנוכה - בן זקונים לתגים

גם נכ הפורים, שאף תיאורו של סגנון מסוים, מתיר את הסכינות וסביבו יסודה בבית וברחוב וכן כל התגים הנחמדים החדר הימי יפיעים בהם הם סמורים את אופן סקירתו, את סדר הפולחני-סגנון, הם יצאים וחסמם על הימים האלה לכל הפרטים.

דפי לוח השנה עשירים בסמנים כשתיהם על ידי כזה שאינו מצטיין בפירוט פייחה, הניכיה לבד, ואחרון כל התגים הניכיה, סוף כל הנסמין שבעבר ימינו, והסאנועה הנזכרות בחנו זה הרחשית הן הכוללות עמנו דיו לזי לחת זה הרחשית וצויהם שהולכים כחצי עשנה על סף החנו או על יד הרחשית שבבית היהודי. בחרר שעות היים אין היתור מדי גימ' כלל את החנו היה אין בו איסור עשית סמאכה, התפילות של ימי חול וכן בהודעה סוכרים מה שהיה נהוג בתחילתו. חן החנוכה הוא המצוה את הרשית שעל סוכה כל התגים.

ולכל זאת, בחרר כל בן זקונים המתאמה ערנית וחדרו יסמון את חרר נסח היתור, לא רכיש את כתי הכנסת ואת כתינו, כי אם את הכנסת. באור גרות הניכיה מתאמה את זה אלפי שנה נחמס סכל צרותינו כשהרר דברו ימינו הראים את כל לא נמנו היתורים בין הנכורים והאיתנים. הולמנו היה חסיד קלוש ודומה הוא להנהגת המטה של העם שבסניניה התנוכה. בדרגנו האיתנים פנינו הרכה מיני קון, ישמאלנו ועשית שישנו כלל סמיתיהם כלל ערו וערו, ושהו סודיותם של פנע במסומים אחרים כלל הרכה אחרים ואלו משתוים כלל פרט התפתו הרבות אחרים. אשית, כלל, ינו, וסמא, פסע הצירוף, האיתנים וצעת, כל אלה לא היו אלא הסעות שנים לכנסת את אור החנוכה.

אחנה נשארנו כלל זאת בן הזקונים האכסית יפני, הגהלה כעציה הנרדו והרעננות התחבבנו בבית המיסר הכא להרש את כותנו, נאחזנו בחרר-סות הובח של האנושיות כורה, כראוי לרדעו שם יוספ בעל התלמוד, בן זקונים של יעקב וכן עתה בדרגנו היתאר כתיים לסרות כלל הסכנות הרבות, ימנרת החנוכה שילנו יסירה על להבת המדש של. לוח סודיות של בן זקונים שנה, לוח הכשרון הנפלא היה של חנוכה, הסתחדשית הרור, מי ירע סם היה נורח ספורות המרה של פסח, מי ירע אם היו נשמעות עוד תפילות הנוראים, מי ירע אם סופות השנה לא היו ספילות את סיכורו הנינו.

חן החנוכה, בן זקונים זה החביב, הוא באסת סוף כל הנסמין, הנס האחרון והחבוש ביותר. הנס הנזכר כחנוכה הוא גם כן בן זקונים ואחרון כל הנסמין שהתקיים מאז יצאנו מסצרים וישלנו עם נותר התגים של פסע השסן שבפסדש שניו. בנס זה סצורה היכיתה לחסו את כותנו אלפי שנה. הניצוץ שלו סמא קרנו אור שבינו להדרוך את-נו בדרך זו כה הולכים נישאי המניחה. סיסת הש-מן סכיה כחובה את הכינים השעלה אורכה של-צעי המון הקדושים שלנו.

סוף כל הנסמין, הנס האחרון הזה, ילד זקונים יסמו, התקיה.

הכורה היה בימים הקדמונים כראש כל מיש-ההיה היא ראש השפיעה על סהרך דברו ימי העמים יפיעו קרם וכימי הבינים והתחילת המידא את נורח סמא של כל סכנות. וכות הדיסה זו שנת-נו הראשון הבנים ככית היהת הלהה למעשה הפ-ביאה ערופות של אישך ותוסף את על יפלאורה הכירה נס חיתנו את זכורו-חיו של הכבור כלל זאת נובעת סכל ספרו התגים המנסה החרים על נס, לא את הכבור כי אם את בן הזקונים, "לחיו ורשיתו אני אל תוחר", לא הכות והתופה של הנולד באכיס חיי התורים, אלא הרוך והנעלמות של זה שיתנונו ספנתה איתו וסמא-לו בן זקונים, הפרו שאחר, כשולנו עד ימי הסמו-המהלך, ואשר כחיתו איסמנס סצורה דאנה נס-סח וכתב יריתו נודעה לו.

העקרון העיקרי שביהדות לחנו בעד החרש סמנו חזק סמנו מוצא את אשורו בערופות זו יפיעים כה את ספיעים שאך זה לכלכו בארון שיפיעתו הכל הוא המסן בחתו, וישע ה' אל הכר ואת סנת-תו'. קון הוא הכבור ואת המלון התלמי על רציה-תו. ישמאלנו וצעת וכלו כן עשו ויעקב, הנדרורים היו סכל הערופות, סכל האכריות, והמסנים העצ-רים שכתם היו סכואי המוכה, הם היו ריחון האורה הזוכים כהערצתנו. וכני יעקב סמא, חכת אכיות שיפיעתו, לא על ראובן הכבור אלא על יוספ בעל התלמוד, הצעיר הנהנה שהיה אחר כך לכות המ-יך יאכתת אבי המשפחה יעקב, בחיו האכיות, ישל את ידו לברך תפילה את אפלים הצעיר, ויא את מנינה הכורה. המלאכה הדרושה הוציא את ישראקל סמצעים ורתת לו את תורה ה' עתה למשל רכנו והוא הצעיר וככית אכיו ואחרון אחיו הנולד היה נביאו.

מישורה היהדות, גנים ומזיות ישראל, היה ה-סמך היה ועיר יפיעת אכיו. ישלמה המך, החכס מכר ארם, נס הוא היה בן זקונים דודר אכיו, אח-רוון, אחרון הכוב' - אוסר התנסן העכסי והוא סמאת הרכה לישעורו פנינו ככורו התג' שה-ביאו כרבה לעם. וזכ נעמיד כסמנס את הנינו, לא נסיע ססקנה אחרת.

הרר חן הפסח, כבור זקונים, היתר הוא אל כל החרון והתקין שפסענינו יפיעו על הכל סלית שה ינו טוב. אכיו שפיעתתו חני ישראל, לא יאסר רו דיו התפירה ועיר, תוכיעים הם סמאת היתורים הרכה היתר. ישלמה ליום הליפיעים סגורים את היתורים ככית הכנסת ליום תמיים, חן האפס-הורש ריהה ספני עקמה ומתעשר הוא בארבעת המי-

הפסים אשר עליו, ויפתחו וישלכו אותו הכורה, וישבו לאכר להס' (שם כ"ג). מה ישלמה היא החותית זו! אחיהם ספרסר כבור החרון, רכב לכו-נו אל חנו כעסא, שואל הם ואין מורש לו. הה-י'ים נישלחו, ככשרו זכ דס, והם, האתים יישבו לאלל לחם. זעקת ככא ויאיש שלו סולכת שחקים התספורותו רתחה כלכו על העונה הנוראה שער-שו לו וצעתו קודעת אפיים, והם יישבו האכר, אכל סוף סוף קשה לשבת ככנונה כישלמסוס את כדסו כשכנותך ועקמו המרה עכרת את רוחם, אין אוניהם רצות לשמסע את אחיהם כחתהנו אליהם, ככספרו בין החיים והסמות כישוערין הילולא נחוצה לה אורה חנוכה ועעת שבר זו צורתו ומסריתה את השמחה.

והורה הציע אחרת. כצניות וכר רוח הוא שואל, מה בעצ כי נהרנו את אכינו וכסינו את סרול' (שם כ"ו) שונה הוא סראוכן אכיו. הוא אינו רוצה להשלות את עצמו לאכר כי הוא יושב לה-צילו ולהשיכו אל אכיו. לא, הוא חושב יוספ ויסכ-רתו לישמיעאלו לעבר, יצאו ידו חוכת הכלו את כבור המשפחה ספילים, כי אחרים היו הור-נים כיריהם סמסי את כוח, וזה הם לכבור. וצעה זה יעשה כסרתקים, ענינים אינו ראות ואונניהם אין שופעות ואין עוכר את נפשים.

כל המכר את יהודה היו זה סנאק' (מנה-דרין ל'). אשמנו ירועה לכל ותפיקוהו לסרור כל ספס על אשמנו. לא כן ראובן התורה סערה על מתשלתו המוכה, למסעו הציל אותו מלכס להשי-כו אל אכיו' אים נס הוא, סרעעת נהגים עשויה משככות סוכות. ככעצ כוח סעינו, לא סם שהשם לעשות, אלא סם שעשה אותו אכר, ראובן סמא סמאת נדולה כי דברים שיש הם שחי לישלעיות אינם סעירים חיי האיש ויזיג ססודים את הסוסר למסומו הכבוו הוא היה צורך למחול נגדו, ועור, הכוללת, לתחם לעשות הכל למסע ורתת את האסון.

ויישב ראובן אל הכור והנה אין יוספ ככור וי-רע את כדרו וישב אל אכיו ויאסר, היתר אינו נו ואני אתה אני ככא? (שם כ"ט ה'). וישב ראובן אל הכור, והכור היה רבי אכיוע-אוסר: כישו ותעניתו, (כר פ' ד'). ראובן ירע כי סמאו אינו סמס של אכיו וכן דאב סמוסך יאיש סו ומחריר נפשו, שאל: היתר אינו ואני אנה אני ככא? סמין סנונה לנספו כישלחו המסן אינו?

וכי רק בתורה היתה כזאת?

ויישב אל אכיו ויאסר: היתר אינו ואני אנה אני ככא? (בראשית ל' ה'). איוסה היא הדרמה של יוספ ועיר החמים היה שיתה ער תוסה את קבעת כוח העילה סכל חוסותיו הנלכות אין אכיו אלא מציות סרה. ספול התלכחותו המלאה נרו-כוח היה עינו אלא ארש המנאה והשנאה סר חורג לא עוכו של השפעות על סכחולי האסנים הנדר-ים וחסרעה סמסיות סוכסי כישכס סוסר, לא ס-כורה המני של הדרמה, כי סעמים הם אשר ספ-לו כעניו המספון של אכיו יוספ. ככל אופן לא היו אלה הראשונים בעולם שיוכלו לרצות נפש את א-היה חלץ הרעיה היה פין שסם על הכל אכיו ויהנה ויפיו פיו עכר וסן רכ וכיניתי הסתתה-אנושית. שני הרשע לא חנו ללכת כעקבות ידו. הוא אכר אסנסו וסרבו ימי אכל אכיו ואהרנה לפני יוספ, אכל סחשעבלו לא יצאה לפועל. לפני יוספ כסמסאו עיניהם על ידי השנאה וכש-דמוע יוספ למניה משה, ויאסרו איש אל אכיו היה בעל התלכותו הלה כא ועעת לכו ונהרנתו וישלחו ככר הברות' (בראשית ל' י"ט-י"ט). עשיתם, כח החרבות, ססציהה חכנית הרשה סעינו ודורו לא ירעה.

ראובן ויהודה הם כראש המכרים סודר האתים הניס כער המסר את יוספ סלפניהם. ראובן רעה העליל את אכיו אכל אין בו אותו אומץ להלוותו למניה על הרבה היה. הוא סתורא סמנו יוספ ועס של אכיו שאין לו סמסוס, ולכן ידך יאמרנות עקלקות. כאם ראובן הכין באסת את חסר המסא העמל העשיות, כאם חוס הצדק שבו יוספ נגד הרעיה, היה צורך להרוס סורו לו-כל סל סנהה לנפשו, ולהקיע את הנבלה הזאת ככיו החכסין את השעה. והכור היה? ויאסר יעלים יאכיו' אל ישלכו דם-שילכו אותו אל ככור היה אשר ככורו יור אל תשלחו בו" (שם ל' ה') הוא השיג את סערת רוחו ככסורו ככלכו כיו יושב סמס אכיו רמו להסו, והכור ריו אין בו מים" (שם) וכאן סוסוסים חז'ל, סים אין כיו יושב סמס אכיו ועמרים יש בו" (שם כ"ה) כדריו כן, אלא נחשים וצחורים שאין לו הצורך ששהינה ידוים סוקלכות כרם אחיהם. הצמאון יחיש כו-הוא וסם הנחשים יביאו לו את הנסול הרמיו לו. האתים ענו לו לרובו, ויהי כישר כו יוספ אל אכיו וישלכו את יוספ את כנתו את כנתה

50 שנה מפטירתו של הסופר י.ש. פרץ

נלחם של העברית. הוא מרגיש את העובדה הזאת ב"ביאורנו" (1891). אחרי מור בעירות פולניה הוא כותב, בילדער פון א פראוויניץ רייזע". בין 1890 - 1895. הוא עורך כיהד עם יעקב דו-נעזאה את ה"יידישע ביבליאָטעק" אחר כך את ה"יום-טוב בלעטער". בווארשה הוא עובד בתור מזכיר המחלה היה-דיחה 1892 עד קץ חיו. הוא תרגם ועיבר יצירות משאמיסו, פרוג, נדסון, נביאום וכ". ב"האסוף" של סוקולוב מופיעים כמה יצירות בנייהו סיפורים. 1902, מפרסמים מהדורה ראשונה של ספרו להנע 25 שנה לצוירתו. 1905 הוא מתעניין כביאסרון היהודי ומדגיש שמורו היה נולדפארעו. 1906 בתרומנות הקונגרס היהודי הרצה על הלשון והספרות הארדישאית. מופיעים מוכני סיפורים כנוו, "דיש" ו"פאלקס-מימלעכע געשליכטן", דו נאלדענע קייט", "א נאכט איופן אלטן מארק". הוא נפטר פתאום ב-1915 בווארשה כשעבד על שורה יפה על החיים, על המסורת הרוחנית היהודית. דלת למעלה 100 אנשים ליוו אותו למנוחתו עדו.

הסופר והמשורר הנודע י.ש. פרץ, שכתב בעברית ובאדיש, התקליטין ואחר הוצעים של הספרות היהודית המודרנית, אב המסובליום בספרות היהודית, נולד ב-18 במאי 1851 בעיר מושיץ' שבפול-ניה. אבאנו מוצאים הימים מחיו מהספור האור-סוביונרפי, סיפור אחד מיני אחרים". הוא למד את הספרות והפילוסופיה היהודית של ימי הבינים ובהיותו מושפע מההשכלה גם את העברית המודרנית. כרך "זכרונות" (מינע וזכרונות) שהופיע בשלתי חיו (1913-1914), מראה על השקפות ועל עולם הכרמים שקרא בספרות האוניברסלית. וזי, הוגו, אל. רימא, הינה, היממאן, פונג וכ". 1870-1877. את יצירותיו הראשונות הוא כתב בפולנית. 1865 כתב בעברית את "התנשמת והורה". עובד גם על השירה, מאגיש, שפורסמה באדיש ובעברית, בשנת 1888, ב"די יודישע פאל-קסביבליאָטעק" של שולם עלויים. לך מדגלו ישלום עלויים, י. ש. פרץ עבד באופן אוטנטיבי ב"רם המודרני של הספרות היהודית בממחה הית'". 1875 ונושא לאשה את הלן רינגלחים. ב-1877 מופיע הכרך הראשון של "סיפורים בשיר" בעברית. בתור עורך ספרותי של "הצפירות", הוא נהיה למנהיג התנועה האירדישפולית ובאותה עת תומך

כיקורים השגריר של שווייצריה

ביום שלישי 20 בנובמבר 1990, כבוד הויב הרא-שי דוד משה רוזן שלום"א, נשיא הפדרציה של התהילות היהודית ברוטניה, נפגש עם כבוד

השגריר של וונצואלה

באותו יום כבוד הרב הראשי דוד משה רוזן ערך ביזור ידיותי אצל כבוד השגריר של

השגריר של פולניה

ביום רביעי 21 בנובמבר 1990, כבוד השגריר של פולניה בבוקרשט, מר זיגמונט סוקריובסקי, בליווי מר רולנד אלסכנדרווויץ, מזכיר ראשי של

הירושה

האספן הזה, סאקע בראונשטיין הוא מאור דגיש ביחס למוסיקה היהודית. אפסר למצוא אצלו שירים או הקראות של השתקפות הנדולה סריו מ-1900 הוא עצמו שר שירים ששרו אותם בימי נעוריו ורשם אותם על סרט על רשמול. הוא גם עבר ממוקם ממוקם, מעירה לעירה להשמיע מוסיקה יהודית ולשמעו ולרשים אותה מפני החרים שעוד זכורים שירים והודיים עמומים. זה היה שאוצר כזה היה שמור במקום ראוי ושיהיה ירושה לאלה הכאים אחריו, שגם הם יהנו ממתיקות המוסיקה היהודית.